Ἀριθ. 585 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 15 Μαρτίου 1887

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Πὶλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Θ'

Ἡ κακὴ εἴδησις.

Τὴν ἐπαύριον πρωΐαν φαιδρὸς ἥλιος ἐφώτιζε τὴν περὶ τὸν πυργὶν τοῦ Βλινὺ γραφικωτάτην πεδιάδα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο γαλανός, τὰ πτηνὰ ἐκελάδουν ἐπὶ τῶν δένδρων, καὶ οἱ ἀμπελουργοὶ ἔψαλον εὔθυμοι παρὰ τὰς ὡρίμους σχεδὸν σταφυλάς.

Ὁ ὑπὸ τὰ παράθυρα τοῦ πύργου ἐκτεινόμενος ἀνθών, ὅστις συνεκοινώνει πρὸς τὸν κῆπον διὰ μαρμαρίνης κλίμακος, ἦτο ἰδίως θελκτικώτατος τὴν πρωϊνὴν αὐτὴν ὥραν. Τὰ ἄνθη, ἅτινα ἔβριθον ἐν αὐτῷ, ἐμύριζον τὸν ἀέρα πέριξ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν. Σκιὰς δὲ ἀποτελουμένη ἐκ ῥοδῶν, αἰγοκλήματος, κληματίτου καὶ κωδωνίσκων, καὶ καταλήγουσα εἰς περίπτερον ἐκ χρωματιστῶν ὑέλων, παρεῖχε περίπατον γοητευτικώτατον, ἐνῷ ἔσταζε κύκλῳ ἡ δρόσος μουσικώτατα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον.

Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τοῦ Βλινὺ δὲν ἠγείροντο πρωΐ καὶ τὰ παράθυρα πάντων ἦσαν ἔτι κλειστά. Ὁ κ. Λοβεδὺ εἶχεν ἐπιστρέψει ἀργά, γευματίσας, ὡς ἐλέχθη, ἐν γειτονικῷ πύργῳ, ὁ δὲ Ἕκτωρ εἶχεν ἀγρυπνήσει παίζων *λανσκενὲ* μετὰ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ξενιζομένων.

Ἡ Ἀδριανὴ ἐν τούτοις, συνειθισμένη εἰς τὴν ἀγροτικὴν δραστηριότητα, εἶχεν ἀπὸ μακροῦ ἐγερθῆ, καὶ πολλὴν εἶχε διάθεσιν ν' ἀναπνεύσῃ καθαρὸν ἀέρα πρὸ τοῦ προγεύματος· ἀλλ' ἡ κυρία Δυχαμέλ, κατάπονος ἀπὸ τριῶν ἤδη ἡμερῶν, ἐκοιμᾶτο ἔτι, καὶ ἡ νεᾶνις δὲν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ μόνη. Τέλος ἐσκέφθη ὅτι ἠδύνατο ἀκινδύνως νὰ περιπατήσῃ ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς μητρός της καὶ οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τὴν αἰγίδα της. Ἐφόρεσε λοιπὸν ἓν ἀχύρινον σκιάδιον καὶ τὴν ἐκ τεφρόχρου λινοῦ ἐσθῆτά της, καὶ φιλήσασα τὴν μητέρα της, χωρὶς νὰ τὴν ἐξυπνήσῃ, κατέβη εἰς τὸν κῆπον ἐλαφρὰ ὡς πτηνόν.

Ἐτράπη κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν σκιάδα, ἣν ἐκάλουν ῥοδοστοιχίαν, καὶ ἤρχισε δρέπουσα ἄνθη, μαδῶσα μαργαρίτας, καὶ θαυμάζουσα τὰ χαριέστατα πράσινα ἢ πορφυρᾶ ἔντομα ἅτινα ἐκοιμῶντο ἐντὸς τῶν ἀπαλῶν καλύκων τῆς κισσαμπέλου. Ἥσυχος καὶ ἀσφαλής, ἐθεράπευεν οὕτω πᾶσαν ἰδιοτροπίαν ἀκάκου κόρης, κ' ἐμακρύνετο ὁλονὲν τῆς οἰκίας, ὅτε εὑρέθη ἐνώπιον τοῦ ἐξαδέλφου της Ἕκτορος.

Πόθεν ἤρχετο ὁ νέος Λοβεδὺ τὴν ὥραν ἐκείνην καθ' ἣν ὑπετίθετο οἰκουρῶν ἔτι; τὰ ὑποδήματά του καὶ τ' ἄκρα τῆς περισκελίδος του ἦσαν βεβρεγμένα, ὡς ἂν εἶχε τρέξει πολὺ διὰ μέσου τῶν χόρτων· ἀλλ' ἦτο οὐχ ἧττον ἐνδεδυμένος ἐν ὅλῃ τῇ παρισινῇ του κομψότητι.

Ἡ ἐκ τῆς συναντήσεως αὐτῆς ἔκπληξις τοῦ ἐξαδέλφου καὶ τῆς ἐξαδέλφης ὑπῆρξεν ἀμοιβαία, μετεβλήθη δ' ἀμέσως εἰς φόβον ἀόριστον τῆς νεάνιδος καὶ εἰς χαρὰν ἀνυπόκριτον τοῦ Ἕκτορος.

— Τί εὐτύχημα, φιλτάτη Ἀδριανή! ἐφώνησεν οὗτος. Ἀφότου ἤλθατε εἰς τὸν πύργον, δὲν ἀπεμακρύνθης ἀπὸ τὴν μητέρα σου, ὡς νὰ ἦσο σκιά της. Καὶ ὅμως πόσα πράγματα ἔχομεν νὰ εἰπῶμεν.

Ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸν βραχίονά της καὶ νὰ σύρῃ αὐτὴν πρὸς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ κήπου· ἀλλ' ἐκείνη τὸν ἀπέκρουσεν, ὡς συνήθως, κ' ἐτράπη βραδεῖ τῷ βήματι πρὸς τὴν οἰκίαν.

Καίτοι ὁ Ἕκτωρ βαθέως ἐπειράχθη ἐκ τῆς ἀρνήσεως ταύτης, οὐδὲν ὅμως ἀπέδειξε, βαδίζων δὲ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ἐξαδέλφης του, εἶπεν εἰς αὐτὴν μετὰ πολλῆς αἰσθηματικότητος:

— Πολὺ μετεβλήθης μαζύ μου, Ἀδριανή. Ἄλλοτε, ὁσάκις ἠρχόμην ἐδῶ, σ' εὕρισκον πάντοτε προσηνῆ καὶ φαιδράν... Ἐνθυμεῖσαι ὅτι ὅταν ἤμεθα μικροί, ἐλέγαμεν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου *ἀνδράκι μου, γυναικοῦλα μου*, καὶ οὔτε ἡ μητέρα σου οὔτε ἡ μητέρα μου ἐναντιώνοντο.

— Καιρὸς εἶνε, μὲ φαίνεται, ἐξάδελφε, νὰ λησμονήσωμεν τὰς γελοίας αὐτὰς παιδαριότητας. Δὲν ἁρμόζουν πλέον εἰς τὴν ἡλικίαν μας.

— Διατί, Ἀδριανή; διατὶ νὰ παραιτήσωμεν σχέδια, τὰ ὁποῖα φυλάττω ἐγὼ πάντοτε περιπαθῶς ἐντὸς τῆς καρδίας μου; Σ' ἀγαπῶ πρὸ πολλοῦ· αἱ περιουσίαι μας εἶνε περίπου ἴσαι,

καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἐμπόδιον ἀπὸ τὴν θέλησίν σου..

— Ἀρκεῖ, ἐξάδελφε, διέκοψεν ἐντόνως ἡ Ἀδριανή. Κ' ἄλλοτε σοῦ ἔδωκα νὰ ἐννοήσῃς ὅτι τὰ σχέδια αὐτὰ εἶνε ἀπραγματοποίητα. Ἡ συγγένειά μας εἶνε τόσον στενή, ὥστε καὶ τῆς μητρός μου καὶ ἐμοῦ ἡ συνείδησις δὲν τὸ ἐπιτρέπει. Ἔπειτα γάμος τοιοῦτος ἀδύνατον εἶνε νὰ μᾶς καταστήσῃ εὐτυχεῖς. Ἐγὼ ἔχω ὀρέξεις ἁπλᾶς, ἐρήμους· σὺ τοὐναντίον συνείθισες εἰς τὴν ταραχώδη ζωὴν τῶν Παρισίων, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν θόρυβον, οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ εὐχαριστηθῇς ἐκεῖ ὅπου ἐπιθυμῶ ἐγὼ νὰ ζήσω. Μὴ μοῦ ὁμιλῇς λοιπὸν πλέον περὶ γάμου, Ἕκτορ· μὴ μοῦ ὁμιλήσῃς ποτέ, ποτέ... σὲ παρακαλῶ πολύ,.. εἰδὲ μή, θὰ παύσωμεν νὰ βλεπώμεθα.

Ὁ Ἕκτωρ ἔμεινεν ἐνεός. Εἶχε μὲν ἤδη πολλάκις προσπαθήσει ἡ Ἀδριανὴ νὰ ἀποθαρρύνῃ τὸ ἀληθὲς ἢ προσποίητον πάθος τοῦ ἐξαδέλφου της· ἀλλ' οὐδέποτε εἶχεν ἐκφρασθῆ τοσοῦτον καθαρῶς καὶ ἀμετακλήτως.

— Μὲ σπαράττεις, Ἀδριανή! ἐφώνησεν ὁ Ἕκτωρ, φέρων τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ὡς ἵνα κρατήσῃ τὰ δάκρυα. Θὰ μὲ κάμῃς τρελλόν! θὰ μὲ φέρῃς εἰς καμμίαν ἀπελπιστικὴν ἀπόφασιν... Δὲν θέλω πλέον ζωὴν χωρὶς σέ, καὶ ἂν μὲ διώξῃς, δὲν ἠξεύρω τί ἠμπορῶ νὰ κάμω... θὰ φονευθῶ, σοῦ τὸ ὁρκίζομαι.

Ὅλη τῶν λόγων τούτων ἡ βία δὲν ἐφάνη θορυβήσασα τὴν Ἀδριανήν.

— Ἔλα, Ἕκτορ, ὑπέλαβεν· αὐτὰ ποῦ λέγεις εἶνε πραγματικῶς τρέλλαις... Τὸ φοβερόν σου αὐτὸ πάθος δὲν σ' ἐμποδίζει, τὸ γνωρίζω, νὰ ζῇς εὐθυμότατα εἰς Παρισίους, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει παρηγορίαι δὲν θὰ σοῦ λείψουν, βέβαια.

Ἡ κατάπληξις τοῦ Λοβεδὺ ηὔξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν· ὑπέλαβε δὲ μετὰ πικρίας:

— Δὲν σὲ ἀναγνωρίζω πλέον Ἀδριανή, σὲ, τόσον καλὴν ἄλλοτε καὶ τόσον ἀφελῆ! Διὰ ν' ἀλλάξῃς τόσον πρέπει νέα τις ἀγάπη νὰ κατέλαβε τὴν καρδίαν σου... πρέπει ν' ἀγαπᾷς ἄλλον...

Ἡ Ἀδριανὴ ἐθορυβήθη καὶ ἠρυθρίασεν.

— Ἀστειεύεσαι, ἐξάδελφε, εἶπε· ποῖον;

— Δὲν τὸν γνωρίζω ἀκόμη, ἀλλὰ θὰ τὸ μάθω, καί... θὰ τὸν φονεύσω οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦνε!

— Ναί, ἤκουσα ὅτι πολλάκις ἐμονομάχησες... ἀλλ' εἰς ἐμὲ τοιαῦται ἀπειλαὶ δὲν κάμνουν ἐντύπωσιν, καὶ—νὰ σοῦ εἰπῶ,—καϋμένε Ἕκτορ, κατ' ἄλλον τρόπον ἔπρεπε νὰ ἐκδηλώσῃς τὸ σφοδρὸν αὐτὸ πάθος, τὸ ὁποῖον σὲ κατατήκει, ὡς λέγεις.

— Μὲ χλευάζεις, Ἀδριανή. Εἶσαι, φαίνεται, θυμωμένη ἀκόμη, διότι προχθὲς ἐκοιμώμην ἡσυχος, ἐνῷ σᾶς ἔσωζεν ἀπὸ τὰς φλόγας, σὲ καὶ τὴν μητέρα σου, εἷς χυδαῖος πυροσβέστης. Καὶ πιστεύεις ὅτι ἂν ἤμην παρὼν, θ' ἄφινα εἰς ἄλλον τὸ εὐτύχημα νὰ σᾶς σώσῃ; Ἀλλ' εἶνε, νομίζω, ὑπερβολικὴ ἡ εὐγνωμοσύνη σου διὰ τοιαύτην ἐκδούλευσιν!.. Ἔπειτα, προσέθηκε χαιρεκάκως, ὁ ἀγαπητός σου πυροσβέστης ἐφονεύθη χθὲς τὴν νύκτα.

Ἡ Ἀδριανὴ ἔστη ὠχριάσασα.

— Ποῖον ἐννοεῖς; ἐψιθύρισε.

— Αἴ ποῖον ἄλλον; τὸν φίλον σου, τὸν ἡρωϊκόν σου σωτῆρα... τὸν νέον ἐκεῖνον.. Λετελιὲ λέγεται, νομίζω.

Ἡ Ἀδριανὴ κατεκεραύνωσεν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος, καὶ ὑπέλαβεν·

— Ἡ εὐθυμία σου εἶνε πολὺ ἀπαισία σήμερον, ἐξάδελφε, καὶ ἀπὸ σέβας πρὸς σὲ ἂν ὄχι πρὸς ἐμὲ, ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃς ἄλλο ἀντικείμενον ἀστεϊσμοῦ.

— Δὲν ἀστεΐζομαι, ἐφώνησεν ὁ Ἕκτωρ, καὶ σοῦ ἐπαναλαμβάνω ἀκριβῶς ὅ,τι μοῦ διηγήθη πρὸ μικροῦ ἡ Ἰωσηφίνα... ἡ κόρη τοῦ θηροφύλακός μου, τὴν ὁποίαν ἔτυχε ν' ἀπαντήσω εἰς τὸν περίπατον. Ὁ φύλαξ ἐπῆγε σήμερον τὸ πρωὶ εἰς τὴν πόλιν κ' ἔμαθε τὴν εἴδησιν ἀσφαλῶς. Φαίνεται ὅτι ὁ Νοὲλ αὐτὸς καὶ δύο ἄλλοι ἐργάται ἠθέλησαν νὰ ἐκβάλουν ἓν κιβώτιον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκετο εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ πατρός σου. Ἀλλὰ δὲν ἔλαβαν φαίνεται τὰ μέτρα των, διότι ὁ τοῖχος ἐκρημνίσθη, καὶ δύο ἐξ αὐτῶν, τῶν ὁποίων εἷς ἦτο ὁ Λετελιέ, ἐφονεύθησαν. Ὁ τρίτος εὑρίσκεται, λέγουν, εἰς κακὴν κατάστασιν.

Ἡ δεσποινὶς Δυχαμὲλ ἔτρεμε σύσσωμος, καίτοι ἡ πρόδηλος χαιρεκακία τοῦ ἐξαδέλφου της ἐπέτρεπεν ἔτι ἀμφιβολίας.

— Ψεύστη! ἐψιθύρισε, ψεύ.. στη!

Καὶ κλονισθεῖσα μικρὸν, κατέπεσε λιπόθυμος ἐπὶ τῆς ἀμμοστρώτου δενδροστοιχίας.

Ὁ Ἕκτωρ ὥρμησεν ἵνα τὴν ὑποστηρίξῃ, ἢ τὴν ἐμποδίσῃ τοὐλάχιστον νὰ πληγωθῇ πίπτουσα. Βλέπων δὲ αὐτὴν ἐκτάδην κειμένην πρὸ ποδῶν του τὴν ἐθεώρησε μετὰ θαυμασμοῦ, ἐκπλήξεως καὶ ὀργῆς.

— Διάβολε, διάβολε! τὸν ἀγαποῦσε λοιπόν; ἐψιθύρισε. Τὸ πρᾶγμα εἶνε τόρα φανερόν... Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἂν ἡ Ἰωσηφίνα δὲν εἶπε ψεύματα, φθηνὰ τὴν ἐγλυτώσαμεν.

Δὲν ἔσπευδε δὲ νὰ φωνάξῃ ἢ νὰ δράμῃ πρὸς τὴν οἰκίαν ὅπως καλέσῃ συνδρομήν, κ' ἐξηκολούθει θεωρῶν τὴν ὀλιγοδρανῆ νεάνιδα. Ἡ μακρὰ κόμη τῆς Ἀδριανῆς εἶχε λυθῆ, καὶ οἱ μεταξώδεις της βόστρυχοι ἐκυμάτιζον ἐπὶ τῆς στιλβούσης ἄμμου· εἰς τῶν μικρῶν της ποδῶν, φορῶν εὐμαρίδα ἐκ μαύρου μεταξωτοῦ, προέκυπτε

τῶν πτυχῶν τῆς ἐσθῆτός της, ἥτις σεμνῶς τὴν ἐκάλυπτεν.

Ὁ Ἕκτωρ δὲν ἀπέστρεφε τὸ βλέμμα τῆς θελτικῆς ἐκείνης εἰκόνος· αἴφνης δὲ μειδίαμα παράδοξον διέστειλε τὰ χείλη του, καὶ κύψας πρὸς τὴν Ἀδριανὴν ἀνέλαβεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τὴν ἔφερε πρὸς τὴν σκιάδα.

Τὸ περίπτερον εἰς ὃ αὕτη ἀπέληγεν, ἔκειτο κατὰ τὸ μᾶλλον ἀπόκεντρον μέρος τοῦ κήπου καὶ περιεβάλλετο ὑπὸ πυκνῶν δένδρων. Ἐνῷ δὲ ὁ Λοβεδὺ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν μετὰ τοῦ ἐλαφροῦ φορτίου του, γυνή τις ἐπεφάνη αἴφνης καὶ τῷ ἔφραζε τὴν ὁδόν.

— Δός μου την ἐμένα τὴν κοκωνίτσα, εἶπε χλευαστικῶς ἅμα καὶ ἐπιτακτικῶς· δὲν ἠξεύρεις τοῦ λόγου σου νὰ τὴν κάμῃς νὰ συνέλθῃ. Λιγοθυμία ἔχει,.. ξεύρω, κ' ἐγὼ τὸ πάθαινα μιὰ φορά... Θὰ τῆς κτυπήσω λιγάκι τὰ χέρια της, θὰ τῆς ρίψω δροσερὸ νερὸ εἰς τὸ πρόσωπο, καὶ ἂν ἦνε ἀνάγκη, θὰ τῆς 'πῶ ἕνα τραγουδάκι ποῦ θὰ τὴν ξυπνήσῃ εἰς τὴ στιγμή... Ἔλα δός μου την! Ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ καὶ τὴν προστατεύω.

Ἡ οὕτω λαλοῦσα ἦτο ἡ Φακινέτα, ἡ τρελλὴ τῆς χώρας. Ὁ Ἕκτωρ ἔστη καὶ εἶπεν ὀργίλως:

— Τὶ θέλεις ἐδῶ, συχαμένη; πῶς ἐτόλμησες νὰ ἐμβῇς ἐδῶ μέσα; Πήγαινε, νὰ μὴ βάλω καὶ σὲ διώξουν. Δὲν χρειάζεσαι.

Ἀντὶ νὰ φοβηθῇ τὰς ἀπειλὰς αὐτάς, ἡ παράφρων διερράγη εἰς γέλωτα.

— Δὲν θέλω νὰ φύγω, ὑπέλαβεν· ἐμένα εἰς τὸν πύργον μὲ γνωρίζει κάποιος... πολὺ καλά. Ἡ κυρία Ἀδριανὴ εἶν' ἕνας ἄγγελος κ' ἐγὼ τὴν προστατεύω.. ἐγὼ ὁ σατανᾶς.. Ναί, εἶμαι σατανᾶς, πρεσέθηκε ταπεινοῦσα ἐμπιστευτικῶς τὴν φωνήν. Δὲν τὸ 'ξεύρεις; Θέλεις νὰ βγάλω τὸ παπούτσι μου, νὰ ἰδῇς τὰ νύχια μου;

Καὶ διερράγη πάλιν εἰς γέλωτα. Ὁ Ἕκτωρ ἀπώλεσε τὴν ὑπομονήν.

— Πήγαινε εἰς τὸν διάβολον, διάβολε! ἐφώνησε, λακτίζων εἰς τὸ κενόν· ηὕρες τὴν ὥραν νὰ μὲ ζαλίσῃς μὲ τὰς ἀνοησίας σου.

Ἀλλὰ τὸ κτηνῶδες τῶν τρόπων του δὲν ἀπέβη αὐτῷ εἰς ἀγαθόν. Ἡ παράφρων ἐγένετο μανιώδης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἕκτωρ, δυσκίνητος ὑπὸ τὸ φορτίον του, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, ὥρμησεν ἐκείνη, τοῦ ἔσφιξε σπασμωδικῶς τὸν τράχηλον διὰ τῶν χειρῶν της καὶ προσεπάθει νὰ τὸν πνίξῃ.

— Ἄθλιε, χαμένε! ἔλεγε, τοῦ ἔμοιασες! Σ' τὴν κόλασι, σκύλε! 's τὴν κόλασι, παραλυμένε! Ὅπου καὶ ἂν ἦνε θὰ σοῦ στείλω καὶ σύντροφο!

Ὁ Ἕκτωρ, μὴ θέλων ν' ἀφήσῃ λιπόθυμον τὴν Ἀδριανήν, μάτην ἠγωνίζετο νὰ ὑπερασπισθῇ. Ἔβαλε τέλος ἀγρίας κραυγάς, πρὸς ἃς ἀπήντησαν ἄλλαι μετὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας.

Ἡ Φακινέτα, φοβηθεῖσα, παρήτησε μὲν τὸν Ἕκτορα, ὅστις ἀσθμαίνων καὶ πηδῶν ἠσθάνετο ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις του, προσεπάθει δὲ νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὴν ἀναίσθητον νεάνιδα, καὶ θὰ τὸ κατώρθωνεν ἴσως, ἂν φωνή τις, ἣν μακρόθεν διέκρινε, δὲν ἐνέπνεεν εἰς αὐτὴν αἰφνίδιον τρόμον.

— Δὲν πρέπει νὰ μὲ ἰδοῦν, εἶπε ταχέως, θὰ χαλοῦσε ἡ ὑπόθεσις... Σένα, ἀρχοντόπουλο, σὲ ξαναυρίσκω! Ἡ κοκωνίτσα εἶνε ἄγγελος, καὶ ἄγγελος θὰ μείνῃ, ὅ,τι καὶ ἂν κάμῃς.

Μυκτηρίσασα δὲ τὸν Ἕκτορα, καὶ ἠλιθίως ἀνακαγχάσασα, ἐτράπη πρὸς τὰς πυκνὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου κ' ἐγένετο ἄφαντος.

Ὁ Ἕκτωρ, ὅστις ἐγκαίρως ἀληθῶς ἀπηλλάσσετο τῆς πάλης, ἀπέθηκε τὴν Ἀδριανὴν ἐπὶ τῆς χλόης, ἥτις περιέβαλε τὴν σκιάδα, κ' ἐσπόγγισε τὸ κάθιδρον αὐτοῦ μέτωπον, ἐνῷ πολλὰ πρόσωπα προσέτρεχον ἀπὸ τῆς ροδοστοιχίας. Πρώτη ἦτο ἡ κυρία Δυχαμέλ, ἥτις ἀνησυχήσασα ὅτι δὲν εἶδεν ἐγειρομένη τὴν θυγατέρα της, ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ εἰς ἀναζήτησίν της, ὅτε ἠκούσθησαν αἱ ἐναγώνιοι κραυγαί. Ἤρχοντο δὲ μετ' αὐτῆς μία τῶν θαλαμηπόλων καὶ κηπουρός τις, καὶ παρηκολούθει βραδυπατῶν ὁ πατὴρ Λοβεδύ, πρωϊνὴν φορῶν ἐνδυμασίαν καὶ βελούδινον κεντητὸν σκοῦφον.

— Παναγία μου! ἐφώνησε προσελθοῦσα ἡ κυρία Δυχαμέλ, τὶ ἔχει ἡ Ἀδριανή μου, Ἕκτορ;

— Τίποτε, θεία μου, ἀπήντησεν ὁ Ἕκτωρ, ἀνακτήσας ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀπάθειαν. Μὴ φοβεῖσθε! Ζωηρὰ συγκίνησις τὴν ἔκαμε νὰ λιποθυμήσῃ. Ἐνῷ δὲ τὴν μετέφερα εἰς τὸν πύργον, ἡ Φακινέτα, ἡ ὁποία δὲν ἠξεύρω πῶς εὑρέθη ἐκεῖ...

— Ζωηρὰ συγκίνησις! ἐπανέλαβεν ἡ κυρία Δυχαμὲλ ὀργίλως· ἕνεκα δυσαρεσκείας βέβαια, τὴν ὁποίαν τῆς ἐπροξένησες; Ἀδιακόπως τὴν τυραννεῖς, Ἕκτορ· καὶ πρέπει, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ λάβω τὰ μέτρα μου, ἀναχωροῦσα τὸ ταχύτερον...

— Θεία μου, σᾶς ὁρκίζομαι... ἂν ἠξεύρατε...

— Ἔλα, ἔλα, Λουΐζα, εἶπε μετ' ἐσκεμμένης ἐπιεικείας ὁ προσελθὼν τραπεζίτης, μὴν ἀναμιγνυώμεθα εἰς τὰς μικρὰς αὐτὰς φιλονεικίας, εἰς τὰ μικρὰ μυστικὰ τῶν παιδιῶν. Εἶνε τῆς ἡλικίας των! Καὶ ἔπειτα, προσέθηκε σιγώτερα μετὰ τῆς ὑποκριτικῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ὅλα αὐτὰ διορθώνονται... ἠξεύρεις πῶς τὸ θέλω.

— Ἀλλ' ἐγὼ θέλω ἄλλα, ἀπήντησε ξηρῶς ἡ κυρία Δυχαμέλ.

Βοηθουμένη δὲ ὑπὸ τῆς θαλαμηπόλου, παρέσχε τὰς πρώτας περιποιήσεις εἰς τὴν Ἀδριανήν, ἥτις ταχέως συνῆλθεν.

Ὁ Λοβεδὺ ἠτένισεν ἐρωτηματικὸν βλέμμα πρὸς τὸν υἱόν· ἀλλ' ὁ Ἕκτωρ ἀπέστρεψε τὸ

πρόσωπον ὠργισμένος καὶ δυσηρεστημένος.

Ἡ κυρία Δυχαμὲλ ἔμενε γονυπετὴς πλησίον τῆς Ἀδριανῆς.

— Τί σοῦ συνέβη ἀγάπη μου; ἔλεγε. Πόθεν ἡ λιποθυμία αὐτή;

Ἡ νεᾶνις ἐφαίνετο προσπαθοῦσα νὰ συνάψῃ τὰς ἰδέας της. Τέλος οἱ ὀφθαλμοί της προσηλώθησαν εἰς τὸν Ἕκτορα, κ' ἐνθυμήθη.

— Μαμά, ἐψιθύρισε, νὰ ἤξευρες πόσον κακὸς εἶνε ὁ ἐξάδελφός μου! Μοῦ εἶπε πράγματα... Ἀλλ' εἶνε ψεύματα ὅμως, αἴ;

Καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

— Κάθησαι καὶ ἀκούεις αὐτὸν τὸν ἀνόητον;

— Ἤμουν βέβαιος, διέκοψεν ὁ κ. Λοβεδὺ ἐν ἀταράχῳ αἰσιοδοξίᾳ· καμμιὰ ἐρωτικὴ φιλονεικία.

—Ὅλ' αὐτά, θεία μου, ὑπέλαβεν ἀδη μονῶν ὁ Ἕκτωρ, τὰ ἔκαμε μία εἴδησις, τὴν ὁποίαν ἐνόμισα ὅτι ἠμποροῦσα νὰ εἰπῶ τῆς Ἀδριανῆς χωρὶς περιστροφάς, διότι δὲν ὑπέθετα... Πρόκειται περὶ αὐτοῦ τοῦ Νοέλ, τοῦ μηχανοποιοῦ, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη χθὲς τὴν νύκτα μὲ δύο ἄλλους εἰς τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας σας.

— Δυστυχία! τὶ λέγεις αὐτοῦ; ἐφώνησεν ἡ κυρία Δυχαμὲλ ὠχριῶσα ἐπίσης.

— Εἶνε ἀλήθεια λοιπόν; ἠρώτησεν ἡ Ἀδριανὴ καὶ παρ' ὀλίγον ἐλιποθύμει πάλιν.

Ὁ Ἕκτωρ ἐπανέλαβεν ὅ,τι ἐγνώριζε περὶ τοῦ τραγικοῦ συμβάντος. Ἠθέλησαν ν' ἀμφιβάλωσιν, ἀλλ ὁ κηπουρός, ὅστις τὴν πρωΐαν εἶχεν ἀπαντήσει τὸν θηροφύλακα, ἐπεβεβαίωσε τὰ λεγόμενα.

Ἡ λύπη τῆς κυρίας Δυχαμὲλ ἦτον ὅση σχεδὸν καὶ τῆς θυγατρός της.

— Πάλιν δι' ἡμᾶς, ἔλεγεν, ἐχάθη τόσον οἰκτρὰ ὁ γενναῖος αὐτὸς νέος... Χθὲς ὁ συμβολαιογράφος Περρὲν θὰ τοῦ ἔκαμε λόγον διὰ τὰς πεντακοσίας χιλιάδες φράγκα, τὸ τίμημα τοῦ Βλινύ, τὰς ὁποίας ὑπεθέταμεν ὅτι ἦσαν εἰς τὸ μυστικὸν κιβώτιον, καὶ θὰ ἠθέλησε νὰ μᾶς διασώσῃ αὐτὸ τὸ ποσόν...

— Τί μᾶς ἔμελε διὰ τὰ χρήματα; ἐψιθύρισεν ἡ Ἀδριανή. Ὁ ταλαίπωρος.. ὁ ταλαίπωρος Νοέλ!

Ὁ Κ. Λοβεδὺ ἐφαίνετο ἐπίσης περίλυπος ἐκ τοῦ πενθίμου γεγονότος.

— Ἀληθῶς μέγα δυστύχημα, εἶπε, καὶ πρέπει νὰ ἀποζημιωθῇ ἡ οἰκογένεια τοῦ Νοέλ, ἂν ἔχῃ. Ὥστε, Λουΐζα, ἐξηκολούθησεν, ὁ Περρὲν ἦλθε χθὲς νὰ σοῦ ἀναγγείλῃ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν πεντακοσίων χιλιάδων φράγκων; Εἶνε σπουδαῖον, ἀληθῶς, νὰ μάθωμεν τὶ ἔγεινε αὐτὸ τὸ ποσόν. Καὶ ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι πολύ, μολονότι ἔχω τακτικὴν ἐξόφλησιν τοῦ συγγάμβρου μου. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὅτι τοῦ ἐνεχείρισα πεντακόσια ὡραῖα χαρτονομίσματα, καὶ τὸ ποσὸν αὐτὸ θὰ εὑρίσκετο βέβαια εἰς τὸ ἰδιαίτερον κιβώτιον τοῦ Δυχαμέλ. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, νὰ μεταβῶ ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ πληροφορηθῶ τὶ ἔγειναν τὰ χρήματα.

— Κάμε ὅ,τι θέλεις, Λοβεδύ, ἀπήντησεν ἡ κυρία Δυχαμὲλ καταβεβλημένη. Εἶμαι πολὺ ταραγμένη... Δὲν συλλογίζομαι παρὰ τὸν ταλαίπωρον αὐτὸν νέον καὶ τοὺς δύο γενναίους συντρόφους του.

— Ἐξαίρετα, ἀγαπητή μου. Ἀλλ' ἂν ἐξ ἀμελείας ἢ δι' ἄλλον λόγον χάσετε τὰ χρήματα, δὲν θ' ἀναστήσετε βέβαια τὸν Νοὲλ καὶ τοὺς συντρόφους του. Δι' αὐτὸ εἶνε κατεπεῖγον νὰ μεταβῶ εἰς Βωβραί.

—Κάμε τὸ καλλίτερον, Λοβεδύ. Ἡμεῖς πηγαίνωμεν εἰς τὸ σπίτι, Ἀδριανή, ἂν ἠμπορεῖς, ἐνοεῖται, νὰ περιπατήσῃς.

Ἡ Ἀδριανὴ ἠγέρθη μετὰ κόπου, στηριζομένη δὲ ἐπὶ τῆς μητρός της καὶ τῆς θαλαμηπόλου κατηυθύνθη πρὸς τὸν πύργον, ἐνῷ ὁ κηπουρὸς ἔσπευσε νὰ παραγγείλῃ νὰ ζεύξωσι τὸ ἁμάξιον.

Οἱ δύο Λοβεδὺ ἔμενον ὀλίγον ὀπίσω, ὁ δὲ πατὴρ εἶπεν εἰς τὸν υἱόν, καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς,

— Νομίζω ὅτι εἶσαι ἀδέξιος, Ἕκτορ.. Οὐχ ἧττον τὰ πράγματα λαμβάνουν καλλιτέραν τροπὴν παρ' ὅ,τι ἠλπίζαμεν.

— Νομίζεις, πατέρα; ὑπέλαβε σκυθρωπὸς ὁ νέος· τὸ κατ' ἐμέ, ἐπειράχθη πολὺ ἡ φιλοτιμία μου, καὶ θὰ ἰδῇ ἡ κυρία Ἀδριανή, ὅτι... Ἀλήθεια, δὲν μοῦ λέγεις ποῦ εὑρέθη ἐδῶ πρὸ ὀλίγου ἡ Φακινέτα, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ πνίξῃ;

Ὁ τραπεζίτης ἐσκίρτησεν ἐλαφρῶς, ἀλλ' ἀπήντησεν ἀδιαφόρως.

— Μπά; Αἴ, ἡ πτωχὴ τρελλὴ τρέχει δεξιᾷ ἀριστερᾷ, καὶ τὴν ἀπαντᾷ κανεὶς παντοῦ... Θὰ ἦλθε βέβαια ἀπὸ τὸν κῆπον.

— Ἐφαίνετο νὰ ζητῇ κάποιον ἢ κάτι, καὶ μοῦ εἶπε κάτι λόγια πολὺ περίεργα..

—Ποιὸς συλλογίζεται τώρα τὴν Φακινέταν.. ἔχω ἄλλας ἀνησυχίας!

Μετά τινας στιγμὰς ὁ τραπεζίτης ἀνεχώρει ἐφ' ἁμάξης, ἣν ἤλαυνε μόνος, καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν πόλιν. Καίτοι δὲ θάρρος ὑποκριθεὶς ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ του, ἦτο λίαν ἀνήσυχος, καὶ ἐφαίνετο προσπαθῶν καθ' ὁδὸν νὰ λύσῃ σπουδαιότατον δι' αὐτὸν πρόβλημα.

(Ἕπεται συνέχεια).

Καὶ οἱ ἠθικοὶ κολαφισμοὶ ἐρυθραίνουσι τὰς παρειάς.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΚΟΝ ΤΩΝ ΤΡΕΛΛΩΝ

Μεταξὺ τῶν ὀλίγων περιέργων θεαμάτων τῆς μικρᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως, ἐν ᾗ διῆλθον τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, κατελέγετο καὶ εἰς παράφρων, οὗτινος ἡ ἀνάμνησις ἔμεινε βαθέως ἐγκεχαραγμένη εἰς τὸ πνεῦμά μου. Ὑψηλὸς μᾶλλον τὸ ἀνάστημα, κάτισχνος, τὴν κόμην μακρὰν καὶ ἀγρίαν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔξω τῶν κογχῶν, τὸ γένειον πυκνὸν καὶ ἄτακτον, τὸ δέρμα κατερρικνωμένον ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ψύχους ὡς ἐκ τῆς διαρκοῦς ὑπαίθρου ζωῆς ἦν ἦγε, τὸν αὐχένα κεκυφώς, περιέφερεν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τὸ ρακένδυτον σῶμά του καὶ τὴν πειναλέαν ὕπαρξίν του. Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὡς νὰ εἶνε τώρα, διατρέχοντα μεγάλοις βήμασιν ἐν σοβαρότητι τὴν πόλιν, πλανώμενον εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς, ἐξηπλωμένον ἀκίνητον ὡς νεκρὸν καὶ θερμαίνοντα τὴν κοιλίαν του εἰς τὰς ἀφορήτου φλογὸς ἀκτῖνας θερινῆς μεσημβρίας ἢ ριγοῦντα συνεσπειρωμένον παρὰ τὴν εἴσοδον ἀχυρῶνος τινὸς τὸν χειμῶνα. Καθήμενος ἔξωθεν τῶν καταστημάτων τῆς ἀγορᾶς ἢ ὀκλάζων παρὰ τὸν οὐδὸν οἰκίας ἐπὶ τῶν τοποθετημένων συνήθως ἑκατέρωθεν τῆς θύρας ἑκάστης αὐτῶν λίθων, ἐφ' ὧν ἐξερχομένη ἑδράζεται καθ' ἑσπέραν φλυαροῦσα ἡ σύγκλητος τῶν γειτονισσῶν, ἔμενεν ἐπὶ ὥρας βεβυθισμένος εἰς σιωπηλὴν καὶ ἄγνωστον μελέτην. Ἄλλοτε ἐμονολόγει βαδίζων ὡς νὰ συνδιελέγετο μετ' ἀοράτων ὁμιλητῶν καὶ τινασσόμενος ὑπ' αἰφνιδίων ὁρμῶν ἀναιτίου θυμοῦ ἐγρονθοκόπει βιαίως τὸν ἀέρα ὡς ἐπιτεθέμενος κατ' ἀφανῶν ἐχθρῶν. Ἄλλοτε ἦδεν ἀκαταλήπτου στιχουργίας καὶ μέλους ᾄσματα, κατελαμβάνετο ὑπ' ἐκρήξεων ἀλλοκότου εὐθυμίας, ἔβαλλε διαμιᾶς, ἐνῷ ἐφαίνετο χαίρων, σπαρακτικωτάτους λυγμοὺς ἢ ἐτρέπετο, ἐνῷ περιεπάτει τέως γαλήνιος, εἰς δρομαίαν καὶ ἀκατάσχετον φυγὴν ὡς καταδιωκόμενος. Ἀβλαβὴς ἄλλως κατὰ πάντα ἄνθρωπος, ἤρεμος ὡς ἀρνίον, συμπαθὴς μάλιστα μ' ὅλην τῆς μορφῆς του τὴν ἔκφρασιν καὶ τοῦ βλέμματός του τὴν ἀνήσυχον καὶ ἀόριστον λάμψιν καὶ τοὺς καταπίπτοντας ἐπὶ τοῦ μετώπου ὀφιοειδεῖς ὡς ἐριννύος βοστρύχοις του. Ἀλλ' ἴσα ἴσα διότι ἦτο ἀβλαβὴς ὑφίστατο τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους πάντων. Τὰ παιδία τῶν σχολείων παρηκολούθουν αὐτὸν ἀλλαλάζοντα κατόπιν του, ἔσυρον ἐκ τῶν ὄπισθεν τὰ ἐσχισμένα του φορέματα ἢ τὸν ἐλιθοβόλουν κατὰ βούλησιν. Οἱ χαριτωμένοι νεανίαι τοῦ γυμνασίου ἐδοκίμαζον τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων των ἐπὶ τῆς ράχεώς του, τὸν ἐκύλιον εἰς τὴν λάσπην ὅταν ἔβρεχε καὶ εἰς τὸν κονιορτὸν ὅταν δὲν ἔβρεχε, τὸν ἠνάγκαζον ν' ἀσχημονῇ παντοιοτρόπως ἔμπροσθέν των, τῷ ἔδιδον καὶ ἐκάπνιζε σιγάρα ἐν οἷς περιείχετο πυρῖτις ὅπως γελῶσιν ἔπειτα βλέποντες ἀναφλεγομένας τὰς τρίχας τοῦ πώγωνός του, δεκαπενταετεῖς Τορκουεμάδαι μυρία καὶ ἀπανθρωπότατα ἐπινοοῦντες πρὸς βασανισμὸν αὐτοῦ μαρτύρια. Εἰδικαὶ συμμορίαι κατηρτίζοντο πρὸς ἀνεύρεσίν του, τὸν συνελάμβανον, τὸν ἔδενον καὶ τὸν ἔφερον ὅπου ὑπῆρχε σύναξις κόσμου καὶ ἀνελάμβανον τὰ καθήκοντα τῶν ἐκτελεστῶν τῶν προαποφασισθέντων πρὸς τέρψιν τῶν περιϊσταμένων καὶ ἀναπλήρωσιν ἄλλης δημοσίας διασκεδάσεως. Ἂν ἔλειπεν αὐτὸς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ διέρχωνται εὐαρέστως τὰς μακρὰς ἀέργους ὥρας των οἱ κάτοικοι. Μόναι αἱ γυναῖκες περιέθαλπον αὐτὸν κατά τι ὀσάκις ἐζήτει ἄσυλον εἰς τὰς αὐλὰς τῶν οἰκιῶν, ἐνῷ ἀπέπεμπον συνήθως μετ' ὀργῆς τοὺς ἄλλους δύο πλανοδίους τῆς πόλεως, ἕνα εἰδεχθῆ κωφάλαλον καὶ μίαν ἀνάπηρον ἐπαίτιδα. Μ' ὅλα ὅμως ταῦτα δὲν ἐφαίνετο ὑποφέρων. Ἐπὶ ἔτη ἔζη οὕτω καὶ διέτριβεν ἐν τῇ πόλει. Οὐδέποτε δὲ τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς περιοχῆς της. Εἶχε γείνῃ ἀπαραίτητος καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνην καὶ ἐκείνη εἰς αὐτόν. Γεγονὸς ἐθεωρεῖτο ἂν παρήρχετο ἡμέρα τις ὁλόκληρος χωρὶς νὰ φανῇ που. Ὅλοι ἐγνώριζον καὶ αὐτὸν καὶ τὴν ἱστορίαν του. Ἔμπορος πρότερον, ἰδιοκτήτης καταστήματος, ἐκ τῶν πλέον μάλιστα νοημόνων καὶ εὐπορούντων. Ἀλλεπάλληλοι ὅμως ἐπισυμβᾶσαι αὐτῷ ἐν τῇ ἑξασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός του ἀτυχίαι, εἰς ἃς προσετέθη ταυτοχρόνως καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀπιστίας τῆς συζύγου του—ἡ ἱστορία δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἔκτακτον—διέσεισαν τὸν νοῦν του καὶ συνεπῆραν τὰς φρένας του. Ἕκτοτε δ' εἶχε περιπέσῃ εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, μὴ ἀνήκων μὲν εἰς τῶν μανιωδῶν τρελλῶν τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἐν διαρκεῖ ἀφαιρέσει διατελῶν, δημιουργήσας, θὰ ἔλεγέ τις, περὶ ἑαυτὸν εἶδός τι ἰδιαιτέρας ἀτμοσφαίρας ἐν ᾗ ἐβίου ἀπαθὴς πρὸς πᾶσαν ἔξωθεν αἴσθησιν καὶ ἐπήρειαν, ξένος πρὸς τὸν κύκλω του κόσμον, οὗτινος δὲν ἐφαίνετο ἢ κατ' ἀραιότατα διαλείμματα ἀντιλαμβανόμενος συγκεχυμένως τὴν ὕπαρξιν ὡς νὰ ἐταξείδευε τὸν περισσότερον καιρὸν μακράν, εἰς σφαίρας ἄλλας, καὶ μόνον τυχαίως νὰ ἐπανήρχετο δι' ὀλίγον κάποτε, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἐννοῇ καλά—καλά, κ' ἐκεῖ ὅθεν ὡρμήθη, ὑπνοβατῶν ἐν τῇ ζωῇ. Ἐν τούτοις μίαν τῶν ἡμερῶν δὲν ἐφάνη οὐδαμοῦ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ὁμοίως καὶ ἐπίσης τὴν μεθεπομένην. Διαμιᾶς ἐχάθη ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνευρεθῇ. Εἶχεν ἀποφασίσῃ ἄρα γε ἐπὶ τέλους νὰ μεταναστεύσῃ ἀλλοῦ; Ἦτο κεκρυμμένος; Τῷ εἶχε συμβῇ τι; Ποικίλαι ἐκυκλοφόρησαν αἱ διαδόσεις. Ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα πασῶν ὑπῆρξεν ἡ κομισθεῖσα ὑπὸ χωρικῶν τινων ὅτι ὤφθη κάτωθεν ἑνὸς τῶν πέ-

ριζ βουνῶν, ἐντὸς βαθέος κρημνοῦ, καταπεσὼν ἀπὸ δυσθεωρήτου ὕψους, μὲ τὴν κεφαλὴν διερρωγυῖαν καὶ ἐσκορπισμένον ἐπὶ τῶν γύρω πετρῶν τὸν ἐγκέφαλον—ὅστις ἀπὸ τόσου χρόνου δὲν τῷ ἐχρησίμευε πλέον.

*
* *

Ἡ σύντομος αὕτη βιογραφία τοῦ ταλαιπώρου τούτου θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς κοινὴ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι φρενοβλαβῶν. Τὴν οἰκτρὰν ταύτην ζωὴν διανύουν καὶ εἰς τὸ ἄθλιον τέλος του καταλήγουν ὅλοι σχεδὸν ὅσοι ἔχουν τὸ ἀτύχημα νὰ περιπέσουν εἰς τὸ πάθημά του. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων ἢ χωρίων ἔχουν καὶ τὸν παράφρονά των, ὅστις σύρεται εἰς τὰς ὁδούς των, βασανίζεται παντοιοτρόπως ὑπὸ τῶν φρονίμων, λιμώττει, γυμνητεύει, παγόνει ὑπὸ τὸν ἄνεμον, ψήνεται ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἀποκτηνοῦται ἢ ἀποθηριοῦται καὶ τελειόνει ἐκ συμβεβηκότος τινὸς ἐλεεινῶς τὰς πολυπαθεῖς του ἡμέρας στερῶν τοὺς συμπολίτας του, οἵτινες μόνον τότε ἐνθυμοῦνται νὰ τὸν λυπηθῶσι, τοῦ ἀθύρματος καὶ τῆς διασκεδάσεως αὐτῶν. Διότι ἡ συμφορὰ αὕτη, ἡ φοβερωτέρα ὅλων ὅσας δύναται νὰ πάθῃ τις καὶ ἤτις ἔπρεπε μᾶλλον οἱασδήποτε ἄλλης νὰ ἑλκύῃ τὸν οἶκτον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κινεῖ κατὰ προτίμησιν μᾶλλον πάσης ἄλλης τὸν γέλωτα καὶ τὴν φαιδρότητα. Ἂν ὁ Χριστὸς ἐκινήθη εἰς ἔλεον πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴν τὴν ἐκπορνεύσασαν τὸ σῶμά της διότι ἠγάπησε πολύ, οἱ ἄνθρωποι πολὺ ὀλίγον αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ συμπαθήσωσι πρὸς τοὺς ὁμοίους των τοὺς ἀφαιρουμένους τὸ λογικὸν εἴτε διότι ἠγάπησαν καὶ αὐτοί, εἴτε διότι ἐσκέφθησαν, εἴτε διότι ἐμελέτησαν, εἴτε διότι ἐδυστύχησαν πολύ. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς λαμβάνεται τοὐλάχιστον φροντὶς περὶ τῆς περιθάλψεως αὐτῶν. Παρ' ἡμῖν, μετὰ πεντηκονταετῆ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ βασιλείου βίον, μόλις ἤδη κατωρθώθη νὰ γείνῃ αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιβαλλομένη ὑποχρέωσις τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ἀσύλου τῶν δυστυχῶν τούτων. Ἐχρειάσθη ν' ἀποτελέσῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ἡ Ἑπτάνησος κράτος ἀνεξάρτητον, νὰ ὑπαχθῇ εἶτα ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν διοίκησιν, νὰ κυβερνηθῇ ὑπὸ ξένων, νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὴν ἁρμοστὴς ὁ Δούγλας, νὰ προσαρτηθῇ δὲ τέλος εἰς τὸ παλαιὸν βασίλειον ... διὰ νὰ ἔχῃ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἓν φρενοκομεῖον. Εἶνε τὸ μόνον. Καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἤδη ἐν Κερκύρᾳ, ἐγερθὲν τῷ 1838, κείμενον πλησίον τοῦ Σωφρονιστηρίου καὶ ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπίσης παρακειμένου Νοσοκομείου τριάδα ἱδρυμάτων πολλῆς κοινωνικῆς χρησιμότητος καὶ ἀξίας, δι' ἃ εἶνε ζηλευτὴ ἡ νῆσος.

*
* *

Παλαιὸν οἰκοδόμημα καὶ αὐτό, μὴ κατηρτισμένον, εἶνε ἀληθές, βεβαίως, συμφώνως πρὸς πάσας τῆς ἐπιστήμης τὰς ἀπαιτήσεις, μὴ δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα τοιούτου φιλανθρωπικοῦ καταστήματος, ὑποστὰν τοῦ χρόνου τὴν ἐπίδρασιν, ἀτελὲς τὰ θεραπευτικὰ μέσα καὶ τὴν ὠφελιμότητα ἐν γένει, παραμελούμενον ὑπὸ τῶν ἐχόντων καθῆκον νὰ μεριμνῶσι καὶ παρέχωσιν αὐτῷ τὴν πρὸς ὅσον ἔνεστι καλλίτερον καταρτισμὸν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ φροντίδα, ἀλλὰ καὶ οὕτω ἀναγκαιότατον καὶ μεθ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας ἐκπληροῦν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἄλλως τε ἀνακαινίζεται ἤδη. Τοῦ νέου κτιρίου αὐτοῦ ᾠκοδομήθη πρό τινος ἡ μία πτέρυξ, μέλλει δὲ ὅσον οὔπω νὰ περατωθῇ καὶ ἡ ἄλλη. Πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν μετηνέχθησαν ἤδη εἰς τὴν περατωθεῖσαν πτέρυγα· οἱ πλεῖστοι ὅμως μένουσιν ἔτι ἐν τῷ παλαιῷ κτιρίῳ. Ἐν τῷ παλαιῷ κτιρίῳ μένουσιν ἔτι καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, κεχωρισμέναι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. Καὶ οἱ μὲν καὶ αἱ δὲ ἀποτελοῦσιν εἰδός τι μικρᾶς κοινωνίας. Ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων δωματίων, ἐν οἷς διαμένουσιν, ἢ τῶν κοινῶν πρὸς ὕπνον θαλάμων, ὑπάρχουσι καὶ ὡρισμέναι αἴθουσαι, ἐν οἷς συνέρχονται. Μία ἐξ αὐτῶν ἐν τῷ διαμερίσματι τῶν ἀνδρῶν καὶ ἄλλη ἐν τῷ τῶν γυναικῶν χρησιμεύουσιν ὡς ἑστιατόρια. Ἐν εὐρεῖ περιβόλῳ, ἔχοντι ἐν τῷ μέσῳ κηπάριον, ἐξέρχονται καὶ περιπατοῦσιν. Ἱκανὸς ἀριθμὸς κελλίων, ἐν οἷς ἐγκλείονται οἱ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ παραφορῶν. Παρὰ τὰ ὑπνωτήρια αὐτῶν συστοιχίαι νιπτήρων εἰς οὓς πλύνονται ὑποχρεωτικῶς ἐξεγειρόμενοι. Ἐν γένει δὲ διαρρύθμισις ὡς ἁπλοῦ νοσοκομείου, ἐν ᾧ ὅμως οἱ μένοντες ἀναγκάζονται εἰς τοῦτο ἀκουσίως, πολὺ δὲ ὀλίγοι βεβαίως εἶνε οἱ ἔχοντες ἐλπίδας ἰάσεως.

* *
*

Καὶ ἡ θέα δὲ τῶν ἐγκλείστων δὲν παρέχει ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν ἰδέαν εἰς τὸν παρατηρητὴν ὅτι εὑρίσκεται ἐν οἰκήματι τρελλῶν. Ὑπάρχει παραδοξολόγος τις ἀστεϊσμὸς περὶ τῶν φρενοκομείων ὅτι ἐπενοήθησαν μόνον ὅπως οἱ ἐκτὸς αὐτῶν ἔχωσι τὸ δικαίωμα ὡς μὴ ἐγκεκλεισμένοι ἐν αὐτοῖς νὰ λέγωνται φρόνιμοι. Πράγματι δὲ ἄγεταί τις νὰ πιστεύσῃ ἀληθῶς τοῦτο βλέπων τοὺς εὑρισκομένους ἐν τούτῳ πληροῦντας τοὺς διαδρόμους, διατρέχοντας τὴν αὐλὴν ἢ καθημένους ἐπὶ τῶν θρανίων καὶ τῶν ἐδωλίων των, ἡσύχους καὶ ἄνευ θορύβου. Πολλοὶ συνομιλοῦν, τινὲς ἀναγινώσκουν, ἄλλοι ἵστανται ἁπλῶς παρατηροῦντες σιωπηλοί, ἄλλοι ἀποτελοῦσι πολυαρίθμους ὁμάδας, ἄλλοι περιπατοῦσι μακρὰν τῶν λοιπῶν ἐν ὑπερηφάνῳ ἀπομονώσει. Μέ τινας ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ συνομιλήσῃς ἐπὶ πολλὴν ὥραν διὰ νὰ ἐννοήσῃς ὅτι εἶνε πράγματι παράφρονες. Ἄλλως τε τὰ ἐπικρατοῦντα εἴδη τῆς παραφροσύνης παρ' αὐτοῖς δὲν εἶνε τὰ τῆς

ἀγρίας. Τὸ κυριώτερον ἐξ αὐτῶν εἶνε ὡς μοὶ λέγουν ἡ καλουμένη *λυπομανία*. Ἐρωτικαὶ ἀτυχίαι, οἰκονομικαὶ στενοχωρίαι ἢ φυσικὴ καὶ κληρονομικὴ διάθεσις πρὸς μελαγχολίαν ἤγαγον τοὺς πλείστους ἐνταῦθα. Οἱ περισσότεροι ὑποφέρουν ἀπὸ ἁπλᾶς νευρικὰς περιοδικὰς κρίσεις. Ἀλλ' ἐκ τῶν κινημάτων αὐτῶν προδίδονται ἀμέσως. Ἐπὶ δὲ τῆς μορφῆς πάντες σχεδὸν φέρουσιν ἀποτετυπωμένην τοῦ παθήματός των τὴν σφραγῖδα, ὀφθαλμοὺς ἀπλανεῖς, χρῶμα ὠχρόν, χείλη τρέμοντα. Ἱκανοὶ μεταξὺ αὐτῶν εἶνε γνωστὰ τῆς κοινωνίας ἡμῶν μέλη. Ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν δὲν εἶνε ὁμοιόμορφος, ἐκτὸς ἐκείνων εἰς οὓς, ὅταν καταλαμβάνωνται ὑπὸ ἐξάψεων, φοροῦσι τὸν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένον μανδύαν. Τὰ πρὸς ἴασιν μέτρα φαίνεται ὅτι καθυστεροῦσιν. Αὐτῆς τῆς ὑδροθεραπευτικῆς σπανία γίνεται χρῆσις. Τὸ συνηθέστερον εἶνε τὸ ἁπλούστερον—τὸ ξύλον. Πρὸς τοὺς διευθύνοντας τὸ κατάστημα, τοὺς ἐπιστάτας καὶ ἐν γένει τοὺς ὑπηρετοῦντας ἐν αὐτῷ δεικνύουσιν οἱ παράφρονες βαθὺν σεβασμὸν σύμμικτον φόβῳ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ὀλιγόλογοι, ὑπόπτως δὲ ἔχουσι πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτοὺς ξένους, οὓς παρατηροῦσιν ὡς περίεργα ζῷα μετ' ἀπορίας. Ὅσοι εἶνε, τόσαι διάφοροι ἐκφράσεις, τόσαι διάφοροι ὄψεις, τόσαι διάφοροι τρέλλαι. Ὅ,τι ἔχουσι πάντες κοινὸν πρὸς ἀλλήλους εἶνε ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας των... καὶ ἡ αἴτησις σιγάρων.

* *
*

Ὑπάρχουσι δὲ μεταξὺ αὐτῶν κατ' ἰδίαν τύποι ἀληθῶς περίεργοι καὶ ἄξιοι μελέτης.

— Θέλεις τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον; ἀκούω φωνὴν ὀπίσω μου.

Καὶ ἀνὴρ μέσου ἀναστήματος, μὲ κασκέτον ἐπὶ κεφαλῆς, ἀγένειος, μὲ ἴχνη μύστακος, ἀγαθωτάτης φυσιογνωμίας, μοὶ ἐγχειρίζει μέγα φύλλον χάρτου, ἐφ' οὗ διασταυροῦνται ποικίλα γεωμετρικὰ σχήματα. Εἶνε ὁ Κοσκινᾶς, ὁ γνωστὸς ἐφευρετὴς τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου, πάσχων τὴν μαθηματικὴν τρέλλαν, ἡσυχώτατος δὲ καὶ ἀβλαβέστατος κατὰ τὰ ἄλλα. Τὸ *ἡλιακὸν ὡρολόγιον*, ὅπερ μοὶ δίδει, παριστᾷ διὰ δύο μεγάλων σφαιρῶν τὸν ἥλιον, ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ὁποίου ἄγονται πρὸς τὴν περιφέρειαν μυρίαι ἀκτῖνες, εὐθεῖαι καὶ καμπύλαι, ὑποδεικνυόμεναι διὰ διαφόρων γραμμάτων, διὰ ν' ἀποδείξωσιν ἄδηλον τί. Ἡ ἄλλη ὅμως εἶνε ἡ μεγάλη του ἐφεύρεσις.

— Αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε σπουδαῖον, μοὶ λέγει. Ἔχω καὶ τὸν τετραγωνισμὸν τοῦ κύκλου, ἀλλὰ δὲν σ'τὸν δίδω.

— Μά... ἐγὼ γι' αὐτὸν ἔκαμα τὸ ταξεῖδι.

Φλέγεται δέ, μολονότι ἰσχυριζόμενος ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν δώσῃ διότι θὰ δυσκολευθῇ νὰ κάμῃ ἄλλον, ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τὸν ὑποβάλῃ καὶ αὐτὸν εἰς τὸν θαυμασμόν μου. Πράγματι δὲ μοὶ τὸν ἐγχειρίζει καὶ αὐτὸν προσθέτων:

— Πρόσεξε καλά. Τέσσαρα θεωρήματα εἶνε λυμένα αὐτοῦ μέσα.

Ἀπορῶ δὲ πῶς δὲν εἶνε καὶ δεκατέσσαρα. Ὁμολογουμένως πολὺ εὐθηνὰ ἐγείναμεν κύριοι τόσῳ μεγάλου μυστηρίου. Τὸ πρᾶγμα εἶνε προδήλως λίαν σοβαρόν. Τὸ νέον αὐτὸ φύλλον χάρτου καταλαμβάνουσιν ὑπερμεγέθεις κύκλοι. Τοὺς κύκλους τούτους διαυλακοῦσι κατὰ παντοίας διευθύνσεις τολμηραὶ γραμμαί, παράλληλοι, κάθετοι, τεμνόμεναι, ἐφαπτόμεναι, φέρουσαι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου ἢ ἀριθμοὺς ποικιλοτρόπως περιπλεκομένους ὡς διακριτικὰ σημεῖα. Τετράγωνα τετράγωνα συγκρούονται πρὸς ὀγκώδη τραπέζια, ρόμβοι ἀνορθοῦνται ἐπὶ τριγώνων, παραλληλόγραμμα εἰσβάλλουσιν αὐθαδῶς ἐντὸς τῶν κύκλων, ὅλος ὁ Εὐκλείδης καὶ ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Λέγενδρος ἀποδεικνύονται ξυλοσχίσται. Ἀφοῦ δὲ τελειώσῃ ἡ κραιπάλη αὕτη τῶν γραμμῶν καὶ τῶν σχημάτων, κάτωθεν αὐτῶν ἔρχεται ἡ συμβολικὴ ἐξήγησις. Πολὺ δυνατὸς ὅμως μαθηματικὸς θὰ ἦτο ὅστις θὰ κατώρθωνε νὰ εὕρῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐξηγήσεως ταύτης! Δὲν εἶνε μόνον γεωμετρία, εἶνε καὶ ἄλγεβρα, εἶνε καὶ ἀριθμητική, εἶνε καὶ τριγωνομετρία, ὅλαι αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι συμπεφυρμέναι. «Καλοῦμεν, λέγει, $4\Pi = 4\rho^2$, καλοῦμεν $\alpha = 3560$ καὶ $P = \frac{99}{70}\rho$, $I = \frac{88}{70}\rho$, $3560\,\pi = \frac{111}{35}\rho^2$». Καὶ μετὰ τοῦτο ἀμέσως: «Ἀκτὶς καλεῖται ἡ εὐθεῖα γραμμὴ ἡ σχηματισθεῖσα ἐκ δύο σημείων τοῦ ἑνὸς ἀκινήτου λεγομένου κέντρου, τοῦ δ' ἑτέρου κινητοῦ λεγομένου ἀρχὴ τῆς περιστροφῆς μέχρι τῆς ἐπανόδου του». Καὶ κατωτέρω: «Ἐπὶ ἴσας ἀκτῖνας τὰ ἡμικύκλια τῶν περιοριζόμενα δίδει χῶρον μικρότερον τοῦ ἐφαπτομένου τετραγώνου». Τῶν ὁρισμῶν καὶ τῶν πράξεων τούτων τὴν σύνταξιν καὶ τὴν διεξαγωγὴν μένει ἐπιχειρῶν καὶ καταγινόμενος ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας, ἐργαζόμενος ἀνενδότως, μετ' ἐπιμονῆς ἀξίας καλλιτέρας τύχης, ἀσχολούμενος διαρκῶς εἰς μαθηματικὰς μελέτας, εἰς λύσιν ἀτελειώτων φανταστικῶν προβλημάτων, εἰς πρωτακούστων καὶ ἀδιεξόδων θεωρημάτων τὴν ἀπόδειξιν. Καὶ ἂν θέλετε σᾶς κάμνει καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Καὶ ἀκούοντες τὰ παράδοξα αὐτὰ πράγματα, λεγόμενα διὰ φωνῆς μελιτώδους, ἠρεμώτατα, ἀφελέστατα, ὡς νὰ ἦσαν τὰ φυσικώτερα καὶ τὰ λογικώτερα τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀρχίζετε νὰ φοβῆσθε μὴ τὸ delirium εἶνε κολλητικὸν καὶ σπεύδετε νὰ τραπῆτε εἰς φυγήν.

* *
*

Ἄλλος περίεργος τύπος εἶνε εἷς πρῶην, νομίζω, εἰρηνοδίκης. Ἂν ὁ Κοσκινᾶς θέλει νὰ κα-

τασκευάσῃ τὸ ὡρολόγιον τοῦ ἡλίου, ὁ κύριος εἰρηνοδίκης φρονεῖ ὅτι εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἥλιος. Δὲν ἀποκαλύπτει ὅμως τὴν ἰδιότητά του αὐτὴν ἀμέσως εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα. Ὅταν τῷ ἀπέτεινα τὸν λόγον μοὶ ζητεῖ εἰς ἀπάντησιν ἐπανερχόμενος εἰς Ἀθήνας νὰ ὁμιλήσω εἰς τὸν ὑπουργὸν ἢ τὸν τελώνην νὰ τῷ δώσῃ ἄδειαν. Τοῦ τὸ ὑπόσχομαι προθύμως, ἀλλ' ἐκεῖνος μεταγνοὺς ἀμέσως μοὶ παραγγέλλει νὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν συνταγματάρχην! Τοῦ τὸ ὑπόσχομαι καὶ αὐτό· ἀλλ' ἐκεῖνος βαθμηδὸν ἐξαπτόμενος:

— Ἐπὶ τέλους, μοὶ λέγει, ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν ἀνάγκην. Κι' ἂν τὸ εἰπῇς κι' ἂν δὲν τὸ εἰπῇς τὸ ἴδιο μοῦ εἶνε. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἥλιος τῆς Γῆς καὶ εἶμαι μὲ τοὺς Δυτικοὺς καὶ θέλουν νὰ μὲ κάμουν νὰ πάω μὲ τοὺς Ἀνατολικοὺς καὶ ἐγὼ δὲν θέλω καὶ δι' αὐτὸ μὲ ἔχουν φέρῃ εἰς αὐτὸ τὸ σπίτι!

* *
*

Πλησίον αὐτοῦ κάθηται ἄλλος τις, ὅστις οὐδόλως φαίνεται θαμβούμενος ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ πρωτοφανοῦς τούτου ἡλίου, μᾶς ἀποτείνει δὲ τὸν λόγον ταὐτοχρόνως εἰς τρεῖς γλώσσας, ἰταλιστί, γαλλιστὶ καὶ ἑλληνιστί. Ἀλλὰ διακόπτων αὐτὸν ὀρθοῦται ἐμπρός μας ἕνας παλληκαρᾶς ἕως ἐκεῖ ἐπάνω, εὔρωστος, ζωηρὸς καὶ ὄχι ἄσχημος. Εἶνε ἐκ Μάνης καὶ ἦτο πρὶν χωροφύλαξ. Καὶ ἠράσθη μιᾶς θερμῆς μελαγχροινῆς ἰταλίδος, ἀοιδοῦ εἴς τι ᾠδικὸν καφφενεῖον. Ἀλλ' ἡ μελαγχροινὴ Ρόζα δὲν τῷ ἀνταπέδωκε δυστυχῶς ἀγάπην ἀντὶ ἀγάπης. Δὲν τὸν ἐδέχετο, δὲν τῷ ὡμίλει, τὸν περιεφρόνει καὶ τὸν ἀπέφευγε. Καὶ ἰδοὺ ἀμέσως ὁ ἐρωτευμένος μας—παράφρων·— ἡ ἀπόστασις ἣν εἶχε νὰ διατρεξῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο δὲν ἦτο ἀναμφιβόλως μεγάλη. Δὲν τῷ ἀρέσκει ὅμως νὰ τῷ κάμνουν λόγον περὶ τούτου. Ἄγριος ὁσάκις ἀναφέρουν τὴν αἰτίαν τοῦ παθήματός του καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπητῆς του ἐνώπιόν του, βυθίζεται εἰς κατηφῆ σιωπήν. Ἐπιμονώτερον καὶ ἀπαιτητικώτερον τῶν ἄλλων μοὶ ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν του. Μὲ ἐκλαμβάνει, ὁ θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ, ὡς ὑπουργόν.

— Θέλω νὰ μὲ βγάλῃς ἔξω, κύριε ὑπουργέ, λέγει.

—Καλά· θὰ 'μιλήσω, θὰ σὲ 'βγάλουν αὔριον.

— Ὄχι αὔριον· τόρα ἀμέσως.

Καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἐξαγριοῦνται καὶ ἀναπέμπουν ἀστραπήν.

— Μὰ τόρα δὲν εἶνε δυνατὸν· ἄφησε, αὔριον καλλίτερα...

— Ὄχι· τόρα ἀμέσως, ἐπιμένει.

— Ἀλλ' ἂν ἠδυνάμην, δὲν εἶνε μόνη ἡ ἐλευθερία σου, ἣν θὰ σοὶ ἔδιδα, πτωχὲ παράφρων! Θὰ σοὶ ἔδιδα καὶ τὸ λογικόν σου ὅπερ ἔχασες καὶ τὴν ἡσυχίαν σου ἣν ἀπώλεσες καὶ τὴν Ρόζαν πρὸ πάντων αὐτὴν τὴν σκληράν, χάριν τῆς ὁποίας εἶσαι κλεισμένος ἐδῶ μέσα. Διότι τὸ πάθημά σου εἶνε τὸ πλειότερον ἄξιον συμπαθείας, δὲν ὑπάρχει δὲ κανεὶς βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἦτο πιθανὸν νὰ τὸ πάθῃ. Καὶ γνωρίζω δύο γλυκεῖς ὀφθαλμούς, οἵτινες πολὺ ἰσχυροτέρων σοῦ τὸν νοῦν θὰ ἠδύναντο νὰ στρέψουν τὴν κεφαλήν.

* *
*

Αἱ γυναῖκες εἶνε αἱ πλεῖσται μᾶλλον ἠλίθιαι ἢ τρελλαί. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τινες μανιώδεις. Μία Κρῆσσα, ἐξ ἔρωτος παθοῦσα καὶ αὐτή, δὲν καταδέχεται ν' ἀπαντήσῃ κἂν εἰς τὰς ἐρωτήσεις μας καὶ ἀπομακρυνόμεθα αὐτῆς φρονίμως, διότι ὅταν ὀργισθῇ πηδᾷ ἀδιακρίτως εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ προστυχόντος ζητοῦσα νὰ τὸν πνίξῃ. Αἱ συμπαθέστεραι ὅλων εἶνε δύο ἀδελφαί, μένουσαι ἐν ἑνὶ τῶν ἰδιαιτέρων δωματίων πρὸ ἐτῶν, μέσης ἡλικίας, διατηροῦσαι ὅμως ἐπὶ τῆς παρηκμακυίας μορφῆς των ἴχνη καλλονῆς ἔτι, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπόδειγμα ἀδελφικῆς στοργῆς. Εἶχε πάθῃ ἡ μία ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο· ἀλλ' ἡ ἄλλη δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ καὶ συνεκλείσθη μετ' αὐτῆς. Οὕτω δὲ τρελλαὶ ἀλλ' ἀγαπώμεναι πάντοτε μένουσι συζῶσαι, καὶ ἡ μία περιθάλπει τὴν ἄλλην, καὶ αἱ δύο δὲ ὁμοῦ μεγάλην ξανθὴν πλαγγόνα, μὲ κατακοκκίνους παρειὰς καὶ στίλβοντα ἀκίνητα ὄμματα, ἀναστήματος πενταετοῦς παιδίου περίπου, ἣν κρατοῦσι πάντοτε ἐνηγκαλισμένην ὡς νὰ ἦτο βρέφος. Ὅλη των ἡ στοργὴ συγκεντροῦται εἰς τὸ ἀναίσθητον αὐτὸ ξόανον, καὶ τὸ θωπεύουν, καὶ τὸ λικνίζουν, καὶ τὸ ἀσπάζονται, καὶ τῷ ὁμιλοῦν, ὡς νὰ εἶνε ἔμψυχον, τέκνον των πραγματικόν. Τοῦ ἑτοιμάζουν μόναι των ράπτουσαι φορέματα, τοῦ ἀλλάζουν τὰ ἐνδύματά του τακτικά, τὰ πλύνουν, τὰ σιδηρόνουν, καλύπτουσαι αὐτὸ μετὰ προσοχῆς ὅταν τὸ γυμνόνουν διὰ νὰ μὴ ταῖς κρυώσῃ τὸ πτωχόν! Καὶ τὸ νευρόσπαστον δέχεται ὅλα αὐτά, ἀνοῖγον ὑπερμέτρως διατεταμένους τοὺς ἀβλεφάρους του ὀφθαλμούς, τεῖνον ἀσυνειδήτως εἰς τὰ φιλήματα των τὴν ἐκπεπληγμένην μορφήν του καὶ κινοῦν τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους του.

* *
*

Μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἐπίσης θὰ ἠδύνατο νὰ καταλεχθῇ καὶ εἰς τῶν ἀνδρῶν, ὅστις νομίζει ὅτι ἤλλαξε φῦλον καὶ μάλιστα εὑρίσκεται εἰς ἐνδιαφέρουσαν κατάστασιν, ἐνῷ ἄλλος παρ' αὐτὸν φρονεῖ ὅτι συνεπείᾳ φαρμάκου, ὅπερ τῷ ἔδωκεν ἡ σύζυγός του, ἐφαγώθησαν ὅλα τὰ ἐντόσθιά του καὶ εἶνε κενὸν ὡς σπήλαιον ὅλον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σώματός του. Ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν μορφῶν καὶ τῶν τύπων αὐτῶν δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ ἕνα μανιώδη ἔγκλειστον εἴς τι τῶν κελλίων. Ἡ ὄψις του διαγράφεται ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς θυρίδος, πλατεῖα, μόλις κατὰ τὸ ἥμισυ ὁρατή. Ὀγκώδης, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, εἶνε ἡ κεφαλή του, παχέα καὶ ἐξωδηκότα τὰ χείλη του, βλοσυροὶ καὶ ζωωδέστατοι οἱ ὀφθαλμοί του. Οὐδέποτε ἡ ἀποκτήνωσις ἐζωγραφήθη ζωηρότερον ἐπὶ μορφῆς ἀνθρώπου. Ἡράκλειον δ' ἔχει τὸ ἀνάστημα καὶ δύναμιν τεραστίαν. Ὅταν καταληφθῇ ὑπὸ τῆς παραφορᾶς, δεκαπέντε μετὰ δυσκολίας κατορθοῦσι νὰ τὸν συγκρατήσωσι. Διὰ τοῦτο εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δέσμιος. Ριγοῖ ὅμως ἐν τούτοις ὁ ταλαίπωρος γίγας ἐπὶ τῇ προσεγγίσει μας καὶ τρέμει καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ τραυλίζει ἄναρθρα ρήματα.

— Πότε θὰ 'βγῶ; μᾶς ἐρωτᾷ καὶ αὐτός, ἔχων ἀνὰ στόμα τὴν κοινὴν πάντων τῶν παραφρόνων φράσιν.

— Δὲν μοῦ 'δωσαν χάρι; ἐπαναλαμβάνει μετ' ὀλίγον, νομίζων ὅτι κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τοῦ διαδόχου, ἧς ἡ εἴδησις ἔφθασεν ἄδηλον πῶς εἰς τὰ ὦτα καὶ τὸν νοῦν του, ἐδίδοντο χάριτες καὶ εἰς παράφρονας!

— Θὰ σοῦ δώσουν, θὰ σοῦ δώσουν.

— Πότε; πότε θὰ 'βγῶ; τὸν Μάρτη;

— Τὸ Μάρτη.

— Καλά! Ἄ! ὄχι. Πολὺ εἶνε! πολὺ δὲν εἶνε; ἕξη μῆνες!. Καὶ σχεδὸν ὀλολύζει ὁ κολοσσός.

— Δὲν εἶνε πολύ.

— Ἄ καλά! Δὲν εἶνε πολύ. Ἕξη μῆνες!

Καὶ ἄρχεται ἀριθμῶν διὰ τῶν δακτύλων του, ἐξακολουθῶν νὰ τρέμῃ καθ' ὅλα του τὰ μέλη καὶ νὰ ψελλίζῃ.

* *
*

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ φρενοκομείου δὲν εἶνε πολύς. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι ὀλιγώτεροι καὶ τῶν ἑκατὸν πρέπει νὰ εἶνε οἱ ἐν αὐτῷ διαιτώμενοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἀλλ' ἂν ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ πάντας ὅσοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν θέσιν ἐν αὐτῷ, ὁποίων τεραστίων διαστάσεων θὰ ἐχρειάζετο νὰ γείνῃ τὸ κτίριον! Πόσοι νομιζόμενοι φρόνιμοι δὲν θὰ εὑρίσκοντο ἔχοντες πολὺ χειροτέρας καὶ ἐπιφοβωτέρας toquades, ἀφ' ὅ,τι οἱ ἐδῶ κεκλεισμένοι! Μὴ δὲν εἶνε ἀρά γε εἶδος παραφροσύνης ὑπὸ ἄλλην μορφὴν καὶ ἡ ἐπίμονος κενὴ φιλοδοξία καὶ ἡ ματαιότης καὶ τοῦ πολλοῦ πλούτου ἡ ἀκόρεστος δίψα καὶ τῶν ἀνεφίκτων πόθων ἡ διώξις καὶ ἡ εἰς ἀνεγνωρισμένας μωρὰς προλήψεις ὑποταγή; Πόσοι πολιτικοὶ φαντασιοκόποι ἀνεκτελέστων οὐτοπιῶν τὴν πραγμάτωσιν ἐπιζητοῦντες καὶ ἀναστατοῦντες τὸ πᾶν χάριν αὐτῶν, δὲν θὰ ἦτο ὀρθότατον νὰ κατελέγοντο μεταξὺ τῶν τροφίμων τούτου τοῦ ἱδρύματος! Πόσοι λυσσαλέοι ἀρχολίπαροι, τιμῶν καὶ εὐφημιῶν πεινάλεοι, δυνάμενοι τὸν κόσμον ὅλον νὰ καταστρέψωσι πρὸς ἱκανοποίησιν στιγμιαίου πάθους των! Πόσαι μετριοτήτων μὲ ἀξιώσεις μεγαλοφυΐας ἑκατοντάδες, ἀνάλογοι πρὸς τὸν μαθηματικὸν Κοσκινᾶν! Πόσαι ψυχαὶ ζωωδέστεραι τῆς μορφῆς τοῦ ριγοῦντος κολοσσοῦ! Πόσοι ἐρωτευμένοι, ὡς ὁ ἀτυχὴς χωροφύλαξ, ἄνευ ἐλπίδος καὶ ἄνευ μέλλοντος, τρελλοὶ ἀδέσμευτοι, παράφρονες λανθάνοντες, δαιμονισμένοι κυκλοφοροῦντες ἀνεμποδίστως!

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗΣ

ΣΑΙΞΠΗΡ

Βίος καὶ ἔργα αὐτοῦ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Ἐλάχιστα δυστυχῶς περὶ τοῦ θεατρικοῦ σταδίου τοῦ ποιητοῦ γινώσκομεν. Εἰκάζεται ὅτι μετέβη εἰς Λονδῖνον τῷ 1586, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεάτρου ὡς ἁπλοῦς κῆρυξ (call-boy)[1], ὡς προερρήθη, ἀρξάμενος τοῦ ἔργου. Οὐδὲν ἀπολύτως περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν ἐπὶ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη, μόνον δὲ τῷ 1589 βλέπομεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔν τινι ἐγγράφῳ ὅπερ ὁ ὑπὸ τὸν ὑποκριτὴν Burbage θίασος ἀπέστειλε πρὸς τὴν βασίλισσαν, διαβεβαιῶν τὴν Ἄνασσαν ὅτι ἤθελεν ὑπαχθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν συμβούλων τοῦ στέμματος, καὶ ὑπισχνούμενος ν' ἀπόσχῃ ἀπὸ πάσης κατὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς κυβερνήσεως προσβολῆς. Ἐν τῷ διασωθέντι τούτῳ ἐγγράφῳ, βλέπομεν τὰ ὀνόματα δέκα τεσσάρων ὑποκριτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Σαίξπηρ δωδέκατον. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι κατετάχθη εἰς τὸν θίασον τοῦ Burbage ἅμα ἀφικόμενος εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ Aubry ἀναφέρει ὅτι ἦτο ἀνὴρ εὐειδέστατος, καὶ ὅτι ὑπεκρίνετο κάλλιστα, ὁ δὲ Rowe, ὅτι ὑπεκρίνετο τὸ Φάσμα ἐν τῷ *Ἀμλετ* καὶ τὸν γέροντα Ἀδὰμ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «*Ὅπως Ἀγαπᾷς*». Ὁ Dryden προσθέτει ὅτι ὑπεκρίνετο μετὰ πολλῆς ζωηρότητος καὶ τέχνης τὸ πρόσωπον τοῦ Μερκουτίου ἐν τῷ *Ρωμαίῳ καὶ Ἰουλιέττᾳ*, καὶ ὅτι συνείθιζε νὰ λέγῃ παίζων· «Ἠναγκάσθην νὰ τὸν φονεύσω »ἐν τῇ τρίτῃ πράξει, διότι ἄλλως θὰ ἐφονευό»μην ὑπ' αὐτοῦ».

Οὐδεμία ἀμφιβολία, παρατηρεῖ ὁ Hudson, ὅτι προήχθη ταχέως, καὶ ὅτι μεγαλοφυΐα τοιαύτη ἀντελήφθη καὶ κατενόησε κάλλιστα τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ παρὰ τοῦ *Ἀμλετ* πρὸς τοὺς ἀδεξίους ὑποκριτὰς διδόμεναι συμβουλαί.

1) Τὸ κυρίως ἔργον τοῦ call-boy συνίστατο εἰς τὸ νὰ καλῇ τοὺς ὑποκριτὰς νὰ ἐμφανίζωνται ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Τοῦ συγγραφικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἤρξατο ὁ ποιητής, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀναθεωρῶν καὶ διασκευάζων χάριν τῆς σκηνῆς ἔργα παλαιότερα, εἶτα δὲ γράφων νέα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Marlowe καὶ Green.

Κατὰ τὸν Dowden, τὰ ὑπ' αὐτοῦ διασκευασθέντα εἰσὶν «Ὁ Τῖτος Ἀνδρόνικος» καὶ τὸ πρῶτον μερος *Ἐρρίκου τοῦ* 6ου.κατὰ δὲ τὸν Hudson τὰ μετὰ τοῦ Green καὶ Marlowe γραφέντα ἢ ἀναθεωρηθέντα εἰσὶν «ἡ Ἀληθὴς Τραγῳδία τοῦ Ῥιχάρδου δουκὸς τῆς «Ὑόρκης» καὶ τὸ «Πρῶτον μέρος τῆς Ἔριδος μεταξὺ τῶν δύο ὀνομαστῶν οἴκων τῆς Ὑόρκης καὶ Λανκάστερ».

Τὸ ὑπὸ τοῦ Σαίξπηρ διασκευασθὲν δρᾶμα *Ἐρρῖκος ὁ 6ος* ἐδιδάχθη πρῶτον τῷ 1592. Τοιαύτη δέ, λέγει ὁ Nash, ὅστις ἔγραφε τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους τούτου, ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ, ὥστε πλείονες τῶν δεκακισχιλίων θεατῶν παρέστησαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἔργου. Τῷ 1593 ἐδημοσίευσε τὸ ποίημα *Ἀφροδίτην καὶ Ἄδωνιν* καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος τὴν *Λουκρητίαν*. Τὰ ποιήματα δὲ ταῦτα γενικῆς τυχόντα ἐπιδοκιμασίας, ἐξησφάλισαν αὐτῷ θέσιν ὑπέροχον μεταξὺ τῶν συγχρόνων ποιητῶν. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ φιλόμουσος λόρδος Southampton, εἰς ὃν ὁ Σαίξπηρ ἀφιέρωσαν αὐτά, ἐκτιμήσας τὴν ἀξίαν τοῦ φίλου ποιητοῦ, ἐδώρησεν αὐτῷ χιλίας λίρας ἵνα δυνηθῇ νὰ ἀγοράσῃ κτῆμα οὕτινος ἐπεθύμει τὴν ἀπόκτησιν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1594 βλέπομεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Burbage ὡς μέλος τῆς θεατρικῆς Ἑταιρείας τοῦ λόρδου Chamberlain. Εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὴν συγγραφὴν τῶν ἱστορικῶν τραγῳδιῶν καὶ τῶν πρώτων κωμῳδιῶν του, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου φαίνεται ἀκατάπονητος εἰς τὸ ἔργον, ἓν ἢ δύο δράματα καὶ κωμῳδίας γράφων κατ' ἔτος. Λέγεται δὲ ὅτι ὑπὸ τοῦ θιάσου τούτου ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον ὁ *Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα* τῷ 1596, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ «Παραπετάσματος», καὶ ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο κατέδειξε τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Σαίξπηρ, ὅστις ἤρατο ἀληθῆ θρίαμβον τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἀγνοεῖται δυστυχῶς ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῶν ἔργων του, ὁ δὲ θησαυρὸς ἐκληροδοτήθη ἡμῖν σωρηδὸν οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀτακτοποίητος. Ὁ καθηγητὴς Dowden χρονολογεῖ καὶ διαιρεῖ αὐτὰ ὡς ἑξῆς :

Α') Τὰ ὑπὸ τοῦ Σαίξπηρ διασκευασθέντα :

Τῖτος Ἀνδρόνικος (1588-90). Ἐρρῖκος ὁ 6ος (1590-91).

Β') Τὰ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Marlowe.

2ον καὶ 3ον μέρος Ἐρρίκου τοῦ 6ου. — Ριχάρδος ὁ 3ος (1593).

Γ') Ἔργα τοῦ ποιητοῦ. Ἔρωτος μάταιοι κόποι. (1590).—Ἡ κωμῳδία τῶν παρεξηγήσεων. (1591).—Οἱ δύο Εὐγενεῖς τῆς Βερώνης. (1592-93)—Ὄνειρον θερινῆς νυκτός. (1593-94).—Αἱ πρῶται τραγῳδίαι.—Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα (1596-97 ἢ κατ' ἄλλους τῷ 1591). —Ριχάρδος ὁ 2ος. (1594).—Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης. (1595).—Ὁ Ἔμπορος τῆς Βενετίας. (1596). — Λον καὶ Βον μέρος Ἐρρίκου 4ου. (1597-98).—Ἐρρῖκος ὁ 5ος. (1599).—Ἡ δαμασθεῖσα Μέγαιρα. (1597).—Αἱ Εὔθυμοι γυναῖκες τοῦ Οὐίντσορ. (1598).—Ὤδινεν ὄρος καὶ ἔτεκε μῦν (1558).—Ὅπως ἀγαπᾷς.(1599). — Ἡ δωδεκάτη νύξ. (1600-1601). — Ὅλα καλὰ ὅταν τελειώνουν καλά. (1601-1602.) —Ὀφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ. (1603).—Τρωΐλος καὶ Χρυσηΐς (1603).—Ἰούλιος Καῖσαρ. (1601). — Ἄμλετ [1]). (1602). — Ὀθέλλος. (1604).—Ὁ Βασιλεὺς Λήρ. (1605).—Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα. (1607). — Κοριολανός. (1608).—Τίμων ὁ Ἀθηναῖος. (1607-1608).—Ὁ Περικλῆς. (1608).—Ὁ Κυμβελῖνος. (1609)· —Ἡ Τρικυμία. (1610).—Χειμερινὸν διήγημα. (1610-1611.)—Δύο εὐγενεῖς συγγενεῖς. (1612). —Ἐρρῖκος 8ος. (1612-1613).—Ἀφροδίτη καὶ Ἄδωνις. (1592).—Λουκρητία. (1593-94).— Ἄσματα. (Κατὰ τὸν Φρειδ. Φλὺ ἐδημοσιεύθησαν τῷ 1609).

Ὁ Σαίξπηρ ἐπεσκίασε πάντας τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ ποιητάς, εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς δόξης ἀνελθὼν καὶ ἐπευφημούμενος ὑπὸ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, αἵτινες ἀπλήστως ἀπῄτουν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἔργων του. Πρῶτος ὁ Φραγκῖσκος Meres ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Palladis Wits Treasury, δημοσιευθέντι τῷ 1598 ἐκφέρει τὴν ἀκόλουθον περὶ τοῦ ποιητοῦ κρίσιν : «Ὅπως ὁ Πλαῦτος καὶ ὁ »Σενέκας θεωροῦνται οἱ ἄριστοι κωμῳδοποιοὶ »καὶ δραματοποιοὶ τῶν Λατίνων, οὕτω καὶ ὁ »Σαίξπηρ εἶνε ὁ ἄριστος τῶν Ἄγγλων ποιη»τῶν, κατ' ἀμφότερα τὰ εἴδη τῆς ποιήσεως, ὡς »ἀποδεικνύουσιν αἱ κωμῳδίαι του : «Οἱ δύο εὐ»γενεῖς τῆς Βερώνης», «ἡ Κωμῳδία τῶν παρε»ξηγήσεων», «Ἔρωτος Μάταιοι κόποι», «τὸ »Ὄνειρον θερινῆς νυκτός», καὶ αἱ τραγῳδίαι «Ριχάρδος ὁ 2ος», «Ριχάρδος ὁ 3ος»,«Ἐρρῖκος ὁ 4ος», «ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης»,ὁ «Ρωμαῖος καὶ »ἡ Ἰουλιέττα» καὶ ὁ «Τῖτος Ἀνδρόνικος». Ἡ τρυφερὰ καὶ περιπαθὴς ψυχὴ τοῦ Ὀβιδίου, λέγει ὁ ρηθεὶς κριτικὸς μνημονεύων τῶν ἀσμάτων τοῦ ποιητοῦ, ἀναγεννᾶται ἐν τῷ μελιγλώττῳ

1) Κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ ποιητοῦ Φριδ. Φλύ, ὁ Ἄμλετ εἶνε διασκευὴ παλαιοτέρου δράματος ἀτελοῦς τοῦ Kyd. Κατὰ τὸν αὐτὸν βιογράφον ὁ Τίμων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Δαμασθεῖσα Μέγαιρα ἐγράφησαν ὑπ' ἄλλων, ὁ δὲ Σαίξπηρ μόνον σκηνάς τινας προσέθηκεν εἰς αὐτά.-Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξε κατὰ τὸν Γερβῖνον καὶ εἰς τοὺς «Δύο Εὐγενεῖς συγγενεῖς.»

Σαίξπηρ. Ὁ Σαίξπηρ, παρατηρεῖ ὁ Δουμᾶς [1]) εὗρε καὶ γλῶσσαν ἀτελῆ καὶ τέχνην ἐξερχομένην τῶν σπαργάνων, παραλαβὼν δὲ τὴν μὲν μόλις ψελλίζουσαν, τὴν δὲ τὰ μάλιστα χωλαίνουσαν ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὅ,τι ὁ Δάντης ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας. «Ἀναμφι»λέκτως, λέγει ὁ Hudson, ὁ Σαίξπηρ ἦτο ὁ »ἐξοχώτατος τῶν Ἄγγλων δραματοποιῶν. Εὐ»ρὼν τὸ δρᾶμα ἐν ταπεινῇ καὶ ἀγενεῖ κατα»στάσει ἐν ταῖς χερσὶν συγγραφέων ἠθικῶς ὡς »ἐπὶ τὸ πολὺ καταπεπτωκότων, ἐξήγαγεν αὐτὸ »ἐκ τοῦ βορβόρου, ἐμφυσήσας σθένος καὶ γλυ»κύτητα, καθωραΐσας δὲ καὶ ἐξευγενίσας αὐτό· »οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτόν, ἦτο »δὲ γενναιόφρων καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς συνα»δέλφους του, καὶ πᾶν ἔργον τυγχάνον τῆς ἐπι»δοκιμασίας του ἐγένετο ἀποδεκτὸν πρὸς διδα»σκαλίαν.»Ὁ Rowe ἀναφέρει ὅτι τῇ συστάσει τοῦ Σαίξπηρ ἐδιδάχθη ἔργον τι Ben Jonhson, ὅπερ οἱ ὑποκριταί, εἰς οὓς εἶχε δώσει αὐτὸ πρὸς μελέτην ὁ συγγραφεύς, ἤθελον ἀπορρίψει ὡς μὴ δυνηθέντες νὰ ἐκτιμήσωσιν αὐτό.

Ἐντὸς δέκα ὀκτὼ ἐτῶν ἔγραψεν εἴκοσι ἑπτὰ τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, αἵτινες καὶ ἄνευ τῶν μετέπειτα γραφέντων ἀριστουργημάτων, ἦσαν ἱκαναὶ ν' ἀπαθανατίσωσιν αὐτόν. Ἦτο δὲ ὑποκριτὴς ἅμα καὶ ποιητὴς συμμετασχὼν καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ θεάτρου Blackfriars,ὅπερ ἔκτισεν ὁ Burbage καὶ ἀναλαβὼν ἐπὶ Ἰακώβου τοῦ 1ου τὴν διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου τῆς «Σφαίρας».

Τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην ἔφερε βαρέως ὁ μέγας ποιητής, καὶ πολλαχοῦ τῶν ᾀσμάτων του ἐκφράζει δι' ἰσχυρᾶς γλώσσης, τὴν πρὸς τὸ θεατρικὸν ἐπάγγελμα βαθεῖαν ἀποστροφήν του καὶ τὴν θλῖψίν του ἀναγκαζομένου νὰ μετέρχηται αὐτό : «Ὑπὸ τὴν δυσμένειαν, λέγει, τῆς τύχης »καὶ τῶν ἀνθρώπων διατελῶν, θρηνῶ ἐν τῇ ἐ»ρημίᾳ τὴν ποταπότητα τοῦ ἔργου μου· στρέ»φω περὶ ἐμὲ τὸ βλέμμα, καταρῶμαι τὴν »τύχην μου καὶ διακαῶς ποθῶ νὰ ὁμοιάσω πρός »τινα μάλλον εὐποροῦντα φίλον καλλονῆς καὶ »ἐλπίδος . Ἀποστρέφομαι ὅ,τι καλὸν ἔχω »καὶ σχεδὸν περιφρονῶ ἐμαυτόν. Φεῦ! λέγει »ὁ ἀλγῶν ποιητής, εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπλανήθην »τῇδε κακεῖσε, ὅτι ἐγενόμην γελωτοποιός, ἐκ»τεθεὶς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πλήθους. Καθήμαξα »τὴν ψυχήν μου καὶ ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς ἐπώ»λησα τοὺς πολυτιμοτάτους θησαυρούς μου».

Πότε δὲ ἐξεπλήρωσε τὸν διακαῆ τοῦτον πόθον, πότε ἐγκατέλιπε τὸ θεατρικὸν ἐπάγγελμα δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὁ ποιητὴς ἀπεσύρθη ἐκ τοῦ θεάτρου τῷ 1604, διότι κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχε διδαχθῆ τὸ δρᾶμα τοῦ Johnson «Sejanus», ἐν ᾧ ὑπεκρίνετο ὁ Σαίξπηρ· μετὰ δὲ τοῦτο, οὐδεμίαν, λέγει ὁ Hudson, ἔχομεν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἀποχώρησιν (1604 —1605) δὲν ἔπαυσε γράφων, διότι ἔκτοτε ἐδημοσίευσε τὰ κάλλιστα καὶ φιλοσοφικώτατα ἔργα του. Μία δὲ τῶν μεγίστων ἀρετῶν τοῦ μεγάλου δραματοποιοῦ ἦν ὅτι συνήνου ἔκτακτον ποιητικὴν ἔμπνευσιν μετὰ βαθείας πείρας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων· γινώσκων δὲ κάλλιστα ὅτι *τὸ χρῆμα εἴτε καλὸς στρατιώτης καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ αἴρεται πᾶσα δυσχέρεια*, ἤρξατο ἀποταμιεύων ἐνωρὶς τὰ διὰ τῆς ἐργασίας κερδαινόμενα χρήματα, δι' ὧν ἤλπιζε ν' ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐπαγγέλματός του, καὶ νὰ ζήσῃ ἐν ἀνέσει μεταξὺ τῶν οἰκείων καὶ φίλων ἐν τῇ προσφιλεῖ Στρατφόρδῃ, πρὸς ἣν διαρκῶς ἐστρέφετο ἡ διάνοιά του. Οὕτως ἀπὸ τοῦ 1597 βλέπομεν αὐτὸν ἀγοράζοντα οἰκόν τινα ἐν Στρατφόρδῃ. Τὸν Μάϊον τοῦ 1602 ἀγοράζει ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κτῆμα ἀξίας 320 λιρῶν· τῷ δὲ 1604 μισθόνει τὴν δεκάτην τῆς αὐτῆς πόλεως ἀντὶ λιρῶν 440. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὸ 1608 εἶχεν ἐτήσιον εἰσόδημα λιρῶν 400, τουτέστι 40000 φράγκων σημερινῶν. Ὁ ἐφημέριος τῆς Στρατφόρδης J. Ward, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του δημοσιευθέντι τῷ 1662 : «Καθὼς μανθάνω ὅτε ὁ Σαίξπηρ ἀ»πεχώρησε τοῦ θεάτρου εἶχε περιουσίαν τοιαύ»την, ὥστε ἠδύνατο νὰ δαπανᾷ περὶ τὰς χι»λίας λίρας κατ' ἔτος,»ὅπερ ὅμως θεωρεῖ ὑπερβολικὸν ὁ Hudson. Εἰς τὴν γενέθλιον πόλιν ἐπανῆλθεν ὁ ποιητὴς τῷ 1611, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἐκ διαλειμμάτων μετέβαινεν εἰς Λονδῖνον, διότι κατὰ τὸ 1613 βλέπομεν αὐτὸν ἀγοράζοντα ἐν τῇ πρωτευούσῃ οἶκον ἀντὶ λιρῶν 140.

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τῶν ἁπάντων τοῦ Σαίξπηρ ἐδημοσιεύθη τῷ 1623 ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν καὶ φίλων αὐτοῦ John Heminge καὶ Henry Condell. «Αὐπηρόν, λέγουσιν οἱ ἐκδόται, ὅτι »δὲν ἔζησε ἵνα ἀναθεωρήσῃ καὶ τυπώσῃ ὁ ἴδιος »τὰ ἔργα του, ἀλλ' ἀφοῦ ἔδοξεν ἄλλως τῇ εἱ»μαρμένῃ, ἀναλαμβάνομεν ἡμεῖς τὴν συλλογὴν »καὶ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν. Πολλαὶ κλοπι»μαῖαι καὶ παραπεποιημέναι ἐκδόσεις αὐτῶν ἐ»δημοσιεύθησαν ὑπὸ τυποκλόπων. Τὰ παρ' ἡμῶν »δημοσιευόμενα, διορθωθέντα καὶ ἀνακαθαρ»θέντα, εἰσὶν ὅπως συνέλαβεν αὐτὰ ἡ φαντασία »Ἐκείνου ὅστις *τόσον πιστῶς ἐμιμεῖτο* τὴν φύ»σιν, καὶ μετὰ τοσαύτης εὐχερείας ἐξέφραζε τὰ »διανοήματά του, ὥστε οὐδέποτε παρετηρήσα»μεν διαγραφὴν ἐν τοῖς χειρογράφοις του. Ἀ»νάγνωτε αὐτὸν ἐπανειλημμένως, καὶ ἂν δὲν τὸν »ἀγαπήσητε, τότε βεβαίως φόβος εἶνε μὴ δὲν «τὸν ἐνοήσατε.»

Ὁ Thomas Tuller ἀναφέρει ὅτι ὁ Σαίξπηρ εἶχε πολλὴν ἑτοιμότητα πνεύματος καὶ ὅτι ἦτο

1). A. Dumas Souvenirs Dramatiques.

λίαν εὐάρεστος εἰς τὴν συναναστροφήν: «Πολ»λοί, λέγει, ἦσαν οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες μεταξὺ »τοῦ Johnson καὶ Σαίξπηρ. Τούτους παραβάλ»λω τὸν μὲν πρὸς χρυσόκτευκτον Ἱσπανικὸν »πλοῖον, τὸν δὲ πρὸς Ἀγγλικὸν πολεμικόν. Ὁ »μὲν Johnson ὅμοιος πρὸς τὸ πρῶτον, ἠδράζετο »ἐπὶ εὐρυτέρας πολυμαθείας, ἦτο βαρὺς καὶ στε»ρεός, ἀλλὰ βραδυκίνητος, ὁ δὲ Σαίξπηρ, ὅ»μοιος πρὸς τὸ δεύτερον, δὲν εἶχε μὲν τὸν ὄγκον »καὶ τὴν στερεότητα τοῦ πρώτου, ἀλλ' ἦτο εὐ»κινητότερος, ἠδύνατο νὰ στρέφηται πρὸς πᾶν »ρεῦμα, νὰ θαλασσοπλοῇ εὐχερῶς, καὶ νὰ ὠφελῆται »πάντα ἄνεμον διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ ἐπινοητικό»τητός του». Διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ τὸ ἑξῆς: Κυρία ὑψηλῆς περιωπῆς, μαγευθεῖσα ἐκ τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης τοῦ Burbage, ὃν εἶδεν ὑποκρινόμενον Ριχάρδον τὸν Γον, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν της παραγγείλασα νὰ κρούσῃ τὴν θύραν λέγων ὅτι εἶνε Ριχάρδος ὁ Γος. Ἀκούσας ταῦτα ὁ εὐφυὴς ποιητής, προλαμβάνει τὸν Burbage, καὶ μεταβαίνει παρὰ τῇ κυρίᾳ, μεταχειρισθεὶς τὴν συνθηματικὴν λέξιν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κρουσθείσης καὶ πάλιν τῆς θύρας, ὁ Σαίξπηρ ὅστις εἶχεν ἤδη δικαίωμα προτεραιότητος, σπεύδων πρὸς αὐτὴν ἐρωτᾷ;—«Τίς εἶ;»—Ριχάρδος ὁ Γος, ἀποκρίνεται ὁ Burbage. — Ἔ φίλε μου, τῷ λέγει ὁ Σαίξπηρ, Γουλιέλμος [1]) ὁ κατακτητὴς προηγεῖται τοῦ Ριχάρδου τοῦ Γου.»

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Μιχ. Ν. Δαμιραδης

Η ΠΡΟΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ὁ διαπρεπὴς Γερμανὸς συγγραφεὺς κ. Ἐδουάρδος Ἔγγελ, οὐ τὰ περὶ τῆς νέας Ἑλλάδος δημοσιεύματα ἐξήγειραν τοσοῦτον ἐν τῇ Δύσει ἐνδιαφέρον, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως περισπούδαστον πραγματείαν «περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ἧς μνείαν ἐποιησάμεθα ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς «Ἑστίας». Διὰ ταύτης καταπολεμεῖ, ἔχων ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἐρρωμένως τὴν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑσπερίας ἐπικρατοῦσαν ἐρασμικὴν προφορὰν ὑπερμαχῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς ὡς τῆς μόνης ἱστορικῶς ἀληθοῦς. Ἐκ τῆς ἐνδιαφερούσης ταύτης συγγραφῆς μεταφέρομεν εἰς τὰς στήλας τῆς «Ἑστίας» τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ δεικνῦον τὴν γένεσιν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν ἐπίνοιαν τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς.

Ὑπὸ τίνος καὶ πότε ἐπενοήθη ἡ ἐν τοῖς γερμανικοῖς σχολείοις προφορὰ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης; — Ὑπὸ τοῦ Δεσιδερίου Ἐράσμου ἐπονομαζομένου «Ῥοττερδαμίου». Περιέγραψε δὲ τὴν ἐπίνοιαν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ: «*De recta latini graecique sermonis pronunciatione dialogus*», καὶ τοῦ ἐπινοητοῦ ἡ ἀφιέρωσις τῷ generosissimus adolescens Maximilianus a Burgundia φέρει τὴν ὑποσημείωσιν: «Datum Basileae. Anno a Christo nato MDXXVIII.

Ποία δὲ προφορὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπεκράτει ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ἐπινοίας τοῦ Ἐράσμου; Ἡ *ἑλληνική*, ἐν ὅλαις τῆς Εὐρώπης ταῖς χώραις ἡ αὐτή, ἡ ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων διδαχθεῖσα. Ὅτε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέφυγον λόγιοι Ἕλληνες εἰς τὰς χώρας τῆς Ἑσπερίας καὶ ἐδίδασκον ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων αὐτῶν, τότε δὲν ἀμφέβαλλον ποσῶς οἱ μανθάνοντες αὐτήν, ὅτι ἡ προφορὰ ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων εἶχε δικαιολογίαν τινὰ *ἱστορικήν*. Ὁ Ῥαϊχλίνιος ὁ μέγιστος Γερμανὸς φιλόλογος τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως, ἔμαθε καὶ ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικὴν μὲ τὴν νέαν ἑλληνικὴν προφοράν, καὶ κατ' αὐτὸν καλοῦνται πάντες οἱ οὕτω πράξαντες *Ῥαϊχλιριανοί*. Ἡ νέα ἑλληνικὴ προφορὰ καίπερ μὴ ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ῥαϊχλινίου ὀνομάζεται περιέργως ἡ *Ῥαϊχλιριανή*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπινοηθεῖσαν *ἐρασμικήν*.

Ὁ Ῥαϊχλίνιος δὲν συνέγραψε ἰδιαιτέραν συγγραφὴν περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· γνωρίζομεν μόνον ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του, ὅτι ἠκολούθει τὴν προφορὰν τῶν νέων Ἑλλήνων. Δὲν ἐνεδοίασέ ποτε, νομίζω, σοβαρῶς περὶ τῆς προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλ' εἶπε τυχὸν ἑαυτῷ· «Πῶς προέφερον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἀληθῶς, θὰ εἶνε ἀνεξιχνίαστον ἐσαεὶ εἰς τὸ οὖς τῶν μεταγενεστέρων, μάλιστα τῶν Γερμανῶν, νῦν μετὰ 2000 ἔτη· ἄρα δὲν ὑπολείπεταί μοι ἄλλο τι ἢ νὰ κολουθήσω τὴν προφορὰν τῶν ἀπογόνων τῶν Ἑλλήνων».—Εἶχον τότε τὸ ἀληθὲς αἴσθημα: ἑκάστη ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἐπ' ἴσης ἡ τῶν γλωσσῶν, εἶνε ἡ διδασκαλία περὶ τούτου ὅ,τι *εἶνε* ἢ *ἦτο*· οὐχὶ περὶ τούτου, ὅπερ *ἔδει νὰ εἶνε*. Οὕτως ὡς τότε—περίεργον καὶ τανῦν ἔτι—ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία ἐδιδάσκετο οὕτως, ὡς πραγματικῶς ἐγένετο, οὐχὶ ὡς ἔδει κάλλιον γενέσθαι πρὸς ἐποικοδόμησιν ἢ ἐκρόβησιν τῶν μαθητῶν, — οὕτως ἐδιδάσκετο καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς πραγματικῶς ἤκουον λαλουμένην καὶ ἐπίστευον ὅτι ἐλαλεῖτό ποτε· οὐχί, ὡς ἐπεθύμουν νὰ ἐλαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἵνα ἠχῇ εὐηχότερον εἰς τὰ *ἡμέτερα* ὦτα.

Ἐν τῇ τοῦ Λουθήρου μεταφράσει τῆς ἁγίας Γραφῆς οὐδὲν παρατηρεῖται ἔτι περὶ τῆς τοῦ Ἐράσμου ἐπινοίας ἰδίας ἑλληνικῆς προφορᾶς. Ὁ Λούθηρος προέφερε τὴν ἑλληνικὴν ἑλληνιστί.

Ὡσαύτως ἐλάλει Ἔρασμος ὁ Ῥοττερδάμιος διὰ παντὸς τοῦ βίου του κατὰ τὸν Ῥαϊχλίνιον, οὐχὶ δ' ἐρασμικῶς! Ἐπ' ἴσης ἐδίδαξε τοὺς σπουδαστάς του ἐν Λέβεν τὴν προφορὰν τοῦ Ῥαϊχλινίου· μάλιστα δὲ παρεκάλεσε τὸν Ἕλληνα φίλον του Λάσκαριν νὰ τῷ στείλῃ Ἕλληνα διδάσκαλον, ὅπως μάθωσι τὰ τέκνα του τὴν ὀρθὴν προφορὰν μὲ ὦτα καὶ στόμα. Ἐν ἑνὶ τῶν μωρῶν του «Colloquia», διαλόγῳ μεταξὺ Juvenis καὶ Echo, ἀπαντῶσι τὰ ἀκόλουθα ὁμοιοτέλευτα: eruditi*onis*, *ὅροις* —epis*copi*, *κόποι*· — ario*lari*, *λάροι*· — Astro*logi*, *λόγοι*· — Gramma*tici* (προφερτέον—iki), εἰκῇ·—fame*lici*, *λύκοι*.

Ὁ δ' ἀνωτέρω εἰρημένος De recta etc. *διάλογος* χρεωστεῖ τὴν γένεσίν του κατ' ἀξιόπιστον παράδοσιν τῇ ἐπομένῃ ἀνοησίᾳ. Τῷ διὰ τὰ λατινικὰ καὶ ἑλληνικά του παιδαριωδῶς κενοδόξῳ Ἐράσμῳ, ὅστις ἐγένετο πολυθρύλητος, ἐν τῇ μέθῃ του ὅτι αὐτὸς γράφει κάλλιον ἑλληνιστὶ ἢ ὁ ἅγιος Χρυσόστομος, τῷ αὐτοκαλουμένῳ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ *Διαλόγῳ* «ὁ ἀξιαγάπητος ἡγεμὼν τῆς ἐπιστήμης», συνέβη τὸ ἀκόλουθον γεγονός: Ἐπισκέπτης τις ἐκ Παρισίων διατεθειμένος πρὸς φαιδρὰς πανουργίας διηγήθη αὐτῷ τὸ μύθευμα, ὅτι ἐγνώρισεν Ἕλληνας, λογιωτάτους ἀνθρώπους λαλοῦντας ὅλως ἄλλως ἢ ὡς τέως ὅλος ὁ κόσμος προέφερε τὴν ἑλληνικήν. Καὶ ὑπέδειξε τῷ Ἐράσμῳ πῶς ἐλάλουν ἐκεῖνοι οἱ περίεργοι Ἕλληνες: *ἀκριβῶς οὕτως, ὡς τὰ ἦσαν ἑλληνικὰ—ὁλλανδικά*.

Ἂν ὁ Ἔρασμος ἔδωκε πίστιν εἰς τὴν φαιδρὰν ταύτην παρισινὴν ἀνοησίαν καθ' ὁλοκληρίαν ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ, — ἐν πάσῃ περιπτώσει ἤθελε νὰ την χρησιμοποιήσῃ εἰς τὴν κενοδοξίαν του. Δὲν τον ἔμελλε περὶ τῆς ἐρεύνης τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας· καθ' ὅσον ἄλλως ἐχρειάζετο νὰ καλέσῃ ἕνα μόνον ἐξ ἐκείνων τῶν τόσον διαφόρως λαλούντων Ἑλλήνων εἰς Λέβεν. Οὐχί, ἤθελε νὰ διαλάμψῃ πρὸ τοῦ λογίου κόσμου ὡς ὁ εὑρετὴς ταύτης τῆς καινοτάτης σοφίας, ἂν κατεδείκνυτο ὡς βάσιμος. Οὐ μὴν ἀλλ' ἤθελε καὶ συνετῶς νὰποστρέψῃ πᾶν σκῶμμα καὶ βλάβην ἀπὸ τῆς φήμης του ὡς λογίου, ἂν ἡ «ἀνακάλυψις» ἐκείνη κατεδεικνύετο τοῖς πᾶσιν ὡς παιδιὰ καὶ ἀφροσύνη.

Τοιουτοτρόπως καὶ ὡς ἀληθὴς μωροπόνηρος ἄνθρωπος, ἐκάθησεν ὁ Ἔρασμος καὶ παρεσκεύασεν ἐκεῖνον τὸν μοναδικώτατον *Διάλογον* τοῦ ἔτους 1528. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐριζόντων ἐν τῷ περὶ τὴν ἑλληνικὴν προφορὰν ἀγῶνι δὲν ἀνέγνωσαν ποσῶς τὴν συγγραφὴν ταύτην, καὶ τοὺς ζηλεύω ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐκ ῥαθυμίας ἀγνοίᾳ. Ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ ὀγκώδει δηλαδὴ *Συλλογῇ* τοῦ Χαβερκαμπίου εἶνε ἀκριβῶς τοῦ Ἐράσμου ὁ *Διάλογος* τὸ θανασίμως ἀνιαρώτερον, ἀηδὲς καὶ ἀνούσιος, ἐν τετριμμένῃ λατινικῇ γλώσσῃ, διάλογος μεταξὺ ἄρκτου καὶ λέοντος διαλεγομένων ὡς δύο Ὁλλανδῶν σχολαστικῶν τοῦ 19 αἰῶνος περὶ τοῦ πῶς τις θὰ ὠφέλει προφέρων τὰς παλαιὰς γλώσσας.

Περὶ τῆς λατινικῆς ὅμως γλώσσης γίνεται ὁ λόγος ἐν παρόδῳ μόνον. Τῇ εἰσηγήσει τῆς γνησίας ἐκείνης παρισινῆς ἀστειότητος περὶ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐπῆλθε τοῦτο τῷ Ἐράσμῳ. Προσεκτικῶς ὅμως ἀφίνει ὅλας τὰς δυνατὰς ὀπισθίας θυρίδας ἀνοικτὰς διὰ πᾶσαν κακὴν περίπτωσιν, ὁ καὶ ἄλλως ἀρκετὰ ὡς ἐπαμφοτερίθων γνωστὸς Ῥοττερδάμιος, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἴπῃ: ἠθέλησα ν' ἀστειευθῶ μὲ ὑμᾶς, ὦ λογιώτατοι συνάδελφοι σχολαστικοὶ καὶ σοφολογιώταται φενάκαι.

Ἀκράδαντον, διὰ σπουδαίων καταδεικνύμενον ἐπιχειρημάτων *παράδειγμα* δὲν δίδει ὁ Ἐρασμος ἐν ἐκείνῳ τῷ ἠλιθίῳ φληναφήματι· ἐφοβεῖτο παραπολὺ τὸν ἐξευτελισμόν. Ἀλλ' ὡς εἰκασίαν—«διορθώσεις» καλοῦσιν οἱ φιλόλογοι τὰς τοιαύτας εὐφυολογίας — θέτει εἰς τὸ στόμα τῆς ἄρκτου τὸν ἀστεϊσμὸν ἐκεῖνον, ὃν ποτε ἤκουσε παρὰ τοῦ παρισινοῦ ἐκείνου γελωτοποιοῦ —φανερῶς ἀπογόνου τοῦ Πανούργου ἐν τῷ Ῥαβελαῖ — ἐν τῷ Collegium Liliense, καὶ ἀνέμενε τὴν ἐνέργειαν. Ἂν ἐπεκυροῦτο «ἡ εἰκασία του», ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ καὶ εἴπῃ: Δὲν τὸ εἴκασα ἀμέσως ἐγώ, ὁ μέγας Ἔρασμος, ὁ Phoenix litterarum, ὁ amabilis scientiae princeps;!—

Ἡ ἄρκτος λοιπὸν ἐξέφρασε τῷ λέοντι τὴν εἰκασίαν, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δυνατὸν ἴσως.... νὰ εἶχον τὴν *ὁλλανδικὴν* προφορὰν ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ ἤχους κλίνοντας πρὸς τὴν γαλλικήν, — καὶ ὡς ἄγριον πῦρ ἐξηπλώθη ἡ βλακία αὕτη. Ὁ μέγας Ἔρασμος τὴν προεκήρυξε· ναὶ μὲν ἀστεϊζόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀστεϊσμοὶ τοιούτου φωτὸς τῆς φιλολογίας δὲν ἦσαν ἄξιοι προσοχῆς καὶ ἀπομιμήσεως; Ἂς ἀναγνώσῃ τις ἐν τῇ *Συλλογῇ* τοῦ Χαβερκαμπίου τὴν πλήμμυραν τῶν συγγραφῶν, αἵτινες συμφωνοῦσαι ἠκολούθησαν ἐκεῖνον τὸν *Διάλογον*! Εἷς μόνος ἐτόλμησε νὰ ἐξαιρεθῇ τῆς ἐπιληψίας, νὰ τὴν ἰατρεύσῃ ὅσον ἠδύνατο: ὁ ἐπίσκοπος Στέφανος Οὐϊντώνιος, ἀρχιγραμματεὺς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας. Δυστυχῶς ὁ σεβάσμιος οὗτος ἱεράρχης ἦτο ἐνδεὴς γνώστης γλωσσῶν καὶ ἰσχνὸς διαλεκτικός· οὕτω δ' ἠναγκάσθη ταχέως νὰ καταλίπῃ ἀδόξως τὸν ἀγῶνα.

Οὕτω, καὶ οὐκ ἄλλως ἐτελέσθη ἡ ἐπίνοια τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς! . . . . . .

. . . . . .

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῆς ἄρκτου τοῦ Ἐράσμου δέον τά τε φωνήεντα καὶ αἱ δίφθογγοι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νὰ προφέρωνται ὁλλανδιστί, ἑπομένως *ου* οὐχὶ ὡς παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν, ἀλλὰ ὡς ὁλλανδικὸν ou, ἄρα = αου· —*υι* ὡς τὸ ὁλλανδικὸν ui, ἑπομένως ὡς νέον ἑλληνικὸν οϊ·—Μόνον διὰ τὸ *οι* συνίστα ἡ ἄρ-

(1) Ὁ ποιητὴς ὀνομάζεται Γουλιέλμος.

κτος νὰ προφέρηται ὡς ἔγγιστα ὡς τὸ γαλλικὸν *oi*=*oa*.

... Κατὰ τὸν Ἔρασμον λοιπὸν ἔδει ἐπικρατέστερον νὰ προφέρωνται ὁλλανδιστί. Τὴν ἀξίαν τοῦ *η* δὲν ἐγνώριζε μέν, τὴν ἐφαντάζετο ὅμως ὡς μακρὸν *ε*. Τὰ λοιπὰ φωνήεντα τὰ διαφέροντα τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς ἠχοῦσι παρὰ τῷ Ἐράσμῳ οὕτως:

υ	ὡς τὸ γαλλικὸν	u,
ω	»	*o* (μακρόν),
αι	»	*aï*,
αυ	»	*aou*,
ει	»	*eï*,
ευ	»	oi,
οι	» » »	oi=oa,
ου	» » ὁλλανδικὸν	ou=aou,
υι	» » »	ui=oï.

Τοῦ Ἐράσμου ἡ προφορὰ λοιπὸν δὲν γνωρίζει κανὲν *ου*, ὡς προφέρεται τανῦν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν.

(Μετάφρασις Γ')

ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ἡ Ἰλιὰς μελοποιηθεῖσα.

Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι αἱ Καλαὶ Τέχναι ἐν Γερμανίᾳ πλέον ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ παρήγαγον καὶ παράγουσιν ἔργα ἑλληνικὴν ἔχοντα τὴν ἔμπνευσιν. Εἶνε ἀναρίθμητα τὰ οἰκοδομήματα, ὅσα ἱδρύθησαν, ἐν Μονάχῳ ἰδίᾳ, κατ' ἀντιγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν ῥυθμῶν, αἱ πινακοθῆκαι πληροῦνται ὑπὸ εἰκόνων τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἱστορίας, οἱ ὕπατοι τῶν ποιητῶν ἔγραψαν δράματα καὶ ποιήματα ἑλληνικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν μουσικῶν οὐχὶ ὀλίγοι συνέθεσαν προανακρούσματα καὶ ἐμελοποίησαν τὰς χορῳδίας ἀρχαίων ἑλληνικῶν δραμάτων, ἰδίᾳ τῶν τοῦ Σοφοκλέους.

Ἀλλ' ἐκ τῶν συγχρόνων μελοποιῶν εἷς, ὁ Μάξ Βρούχ (Max Bruch) προέβη ἔτι μᾶλλον: συνέθηκε μουσικὴν ἐπὶ τῆς *Ὀδυσσείας* καὶ τῆς *Ἰλιάδος* τοῦ Ὁμήρου! Δὲν ἐμελοποίησε φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰς τεσσαράκοντα ὀκτὼ ραψῳδίας τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ὧν οὐχὶ ἡ μουσικὴ σύνθεσις, ἀλλ' ἡ ἁπλῆ ἐκτέλεσις θ' ἀπήτουν ἑβδομάδας ὅλας. Ἐκ τῆς *Ὀδυσσείας* καὶ τῆς *Ἰλιάδος* συνωψίσθησαν τὰ κυριώτατα μέρη εἰς σειρὰν λυρικῶν ποιημάτων μονῳδιῶν, διῳδιῶν, χορῳδιῶν κλπ. ὑπὸ τοὺς τίτλους: *Ὀδυσσεύς*, *Ἀχιλλεύς*, καὶ ἐπὶ τούτων ἐφηρμόσθη μουσικὴ ἀνάλογος.

Ἐκ τῶν δύο τούτων ἔργων τὸ ἕτερον, ὁ *Ἀχιλλεύς*, ἐψάλη πρό τινος κατὰ πρῶτον ἐν τῷ Concerthaus τῆς Λειψίας. Πρὸς τοῦτο προσῆλθον ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Γερμανίας ἐξέχοντες ἀοιδοί, ὁ χορὸς ἀπετελέσθη ἐκ τῶν μελῶν τῶν ἐν Λειψίᾳ ᾠδικῶν συλλόγων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν διακοσίων περίπου, ἡ ὀρχήστρα πλουτισθεῖσα περιέλαβεν ἑκατοντάδα ὀργάνων, διηύθυνε δὲ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοπροσώπως ἐλθὼν ἐκ Βρεσλάου ὁ διαπρεπὴς συνθέτης.

Τὸ ἔργον διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας, διεξήχθη δ' ἐντελέστατα καὶ ἐπευφημήθη ἐπανειλημμένως. Ἡ διασκευὴ αὐτοῦ εἶνε τοιαύτη·

Ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν πολεμικὴν εἰσαγωγήν, ἣν ἐκτελεῖ ἡ ὀρχήστρα, ὁ χορὸς προλογιζόμενος ἐξιστορεῖ ὅσα οἱ Ἀχαιοὶ ἐπὶ ἐννέα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος των ὑφίστανται δεινὰ ὅπως ἁλώσωσι τὴν Ἴλιον, καὶ ταῦτα χάριν μιᾶς ἀπίστου γυναικός, συμπεραίνει δὲ ὅτι ἐπὶ τέλους ἡ Τροία θὰ πέσῃ.

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ χορὸς τῶν Ἀχαιῶν νοσταλγῶν ἀναμιμνήσκεται τῆς ποθητῆς ἑστίας, ὁ Ἀγαμέμνων ἐνισχύει τὰ αἰσθήματα ταῦτα συμβουλεύων τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπάνοδον, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀντιτείνει ἀποκαλῶν τοῦτο αἰσχρὰν φυγὴν καὶ ὁ χορὸς ἐνθουσιῶν ἐκ τῶν λόγων τοῦ πολυμηχάνου Ἰθακησίου ἄγει εἰς μάχην παιᾶνας ἀνακρούων.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Α' μέρους εἰκόνι παρίσταται ὁ Ἀχιλλεὺς παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐν τῇ σκηνῇ του ἀποχωρήσας τοῦ ἀχαϊκοῦ στρατοπέδου μετὰ τὴν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ἔριδα. Μετ' ὀλίγον οἰμωγαὶ καὶ ὀλοφυρμοὶ ἐξεγείρουσιν αὐτόν.—Οἴμοι, οἴμοι, ὁ Πάτροκλος ἀπέθανε! Ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως θρηνεῖ τὸν πιστόν, τὸν προσφιλῆ ἑταῖρον καὶ καλεῖ τὴν Θέτιδα, τὴν ἑαυτοῦ μητέρα. Ἡ Θέτις προσέρχεται μετὰ τῶν θαλασσίων νυμφῶν κ' ἐπακολουθεῖ μακρὰ διῳδία καθ' ἣν ὁ μὲν υἱὸς ἔμπλεως μίσους κατὰ τοῦ Ἕκτορος τοῦ φονέως τοῦ Πατρόκλου ὀμνύει ὅτι θὰ σύρῃ αὐτὸν νεκρὸν ὄπισθεν τοῦ ἅρματός του, ἡ δὲ μήτηρ προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος. Βλέπουσα ὅμως ὅτι ὁ ἥρως εἶνε ἀμετάπειστος ἄγει ἵνα παρασκευάσῃ αὐτῷ νέαν πανοπλίαν, ὑμνοῦντος τοῦ χοροῦ.

Τὸ δεύτερον μέρος ὑποτίθησι τὴν σκηνὴν ἐν τῷ τρωϊκῷ ἀνακτόρῳ. Ἐκεῖ ἡ Ἀνδρομάχη πλήρης ἀνησυχίας διὰ τὸν προσφιλῆ αὐτῆς σύζυγον ἐκτραγῳδεῖ τοῦ πολέμου τὰ δεινὰ κ' ἐν ἀντιθέσει μετὰ πόθου ἐνθυμεῖται τὰς γλυκείας ἡμέρας τῆς εἰρήνης. Μετὰ τὸ ἑωθινὸν ᾆσμα τῶν Τρῴων, ἀκολουθεῖ ἡ πασίγνωστος ἐκείνη συνομιλία τοῦ Ἕκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ἐν τῷ Ζ τῆς Ἰλιάδος, ἣν ὁ μουσικὸς μετεποίησεν εἰς περιπαθεστάτην διῳδίαν. Ἐν τέλει ὁ χορὸς τῶν Τρώων παροτρύνει τὸν Ἕκτορα εἰς ἀγῶνα, ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ τῶν Ἀχαιῶν ὑπεκκαίει τοῦ Ἀχιλλέως τὴν ὀργήν.

Ἀρχὴ τοῦ τρίτου μέρους εἶνε οἱ θρῆνοι τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τοῦ χοροῦ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Πατρόκλου καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τελούμενοι εἰς τιμὴν αὐτοῦ, οὓς εἰκονίζει ἐκφραστικώτατα αὐτὴ ἡ ὀρχήστρα διὰ τριῶν μουσικῶν συνθέσεων. Ἡ ἁρματοδρομία ἰδίᾳ εἶνέ τι ἔξοχον.

Ἡ εἰκὼν ἀλλάσσει. Εἶνε νύξ—εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως προσέρχεται ὁ γέρων Πρίαμος ἐν ὀλοφυρμοῖς ζητῶν τὸ σῶμα τοῦ Ἕκτορος. Ἐν τῇ μετέπειτα σκηνῇ ἡ Ἀνδρομάχη θρηνεῖ τὸν ἀποθανόντα σύζυγον.

Ὁ ἐπίλογος ἀποτελεῖται ἐκ χορῳδίας μὴ ἀναγομένης εἰς τὸν κύκλον τῆς Ἰλιάδος. Ἔρχεται δ' αὕτη ὡς συμπέρασμα τοῦ ὅλου ἔργου καὶ εἶνε ἐλεγεία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πηλέως.

Τοιοῦτο ἐν συνόψει τὸ πρωτοτυπότατον μουσικὸν ἔργον τοῦ Γερμανοῦ καλλιτέχνου. Οἱ τεχνοκρίται θεωροῦσιν αὐτὸ ἔξοχον εἰς τὰ χορικὰ μέρη ἰδίᾳ καὶ εἰς τὰς συνθέσεις τῆς ὀρχήστρας, ἐξαίρουσι δὲ μεταξὺ τῶν μονῳδιῶν τὸ τελευταῖον ᾆσμα τῆς Ἀνδρομάχης. Τὸ μέρος τῆς Ἀνδρομάχης γεγραμμένον διὰ μεσόφωνον ἐξετέλεσε θριαμβευτικῶς, κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν τοῦ συνθέτου καὶ ὁλοκλήρου τοῦ κοινοῦ, νεαρὰ καλλιτέχνις, ἀπαράμιλλον ἔχουσα τὴν περιπάθειαν ἐν τοῖς φθόγγοις.

Ὁλόκληρον τὸ ἔργον ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ μέρη αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἡ εἰσαγωγὴ καὶ οἱ ἀγῶνες, ὧν ἡ ἐκτέλεσις γίνεται ὑπὸ μόνης τῆς ὀρχήστρας, δύνανται κάλλιστα νὰ ἐκτελεσθῶσί ποτε κ' ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, ἥτις ἐνέπνευσεν κυρίως τὸ ἔργον τοῦ Τευτονος μουσουργοῦ. Δ*

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ὁ εὐγενὴς χαρακτὴρ δυσκόλως διαγινώσκεται ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου, ἐνῷ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος εἶνε εὐδιάγνωστος εἰς τοὺς πολλούς. Οὕτω πάντες γνωρίζουσι τὴν ἀξίαν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἐνῷ τὴν τοῦ ἀδάμαντος μόνον ὀλίγοι γνῶσται τῶν πολυτίμων λίθων.

—

Ὁ κόσμος εἶνε θέατρον, τοῦ ὁποίου αἱ πρῶται θέσεις εἶνε πάντοτε κατειλημμέναι.

—

Εἶνε ἀξιοπαρατήρητον γεγονὸς ὅτι μεταξὺ τῶν ζώων μόνον δύο ἔχουσιν ἰδίας οἰκίας: αἱ χελῶναι καὶ οἱ κοχλίαι, καὶ ὅτι ἀμφότερα εἶνε εἰθισμένα νὰ ἕρπωσι.

—

Πόσον κωμικοὶ εἶνε οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς! Ὅλοι θέλουσι νὰ ζήσωσι πολλὰ ἔτη, ἀλλ' οὐδεὶς θέλει νὰ γηράσῃ.

Οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ζῶσι χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὡρισμένον σκοπὸν τοῦ βίου των, ὁμοιάζουσι τοὺς κωπηλάτας, οἵτινες στρέφουσι τὰ νῶτα πρὸς τὸ σημεῖον πρὸς ὃ διευθύνονται.

ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΗΝ ΕΛΠΙΔΑ

Ὅπου πρασινίζουν κάμποι
Καὶ ψηλὰ καὶ γύρω λάμπει
Ἠλιοφώτιστη χαρά,
Κι' ἄνθη μύρια ἕνα κ' ἕνα
Καθρεφτίζονται γυρμένα
Σὲ τρεχούμενα νερά,
Τῆς ἀγάπης τὴν ἐλπίδα
Δὲν τὴ βρῆκα, δὲν τὴν εἶδα.

Ὅπου τῶν πουλιῶν ζευγάρια
Μεσ' 'ς τῶν δένδρων τὰ κλωνάρια
Πλέκουν πρόσχαρη φωλιὰ
Κι' ὅλη νύχτα, κι' ὅλη μέρα
Σκανδαλίζουν τὸν ἀέρα
Μὲ τραγούδια καὶ φιλιὰ
Τῆς ἀγάπης τὴν ἐλπίδα
Δὲν τὴ βρῆκα, δὲν τὴν εἶδα.

Ὅπου ἔρχεται τὸ κῦμα
Γιὰ ναύρῃ πετρένιο μνῆμα
Σὲ μιὰν ἄκρη ἐρημική,
Σ τὴν ἀρροδροσιὰ ποῦ μένει
Ἀπ' τὸ κῦμα ξεβρασμένη
Σ τὸν ξερόβραχον ἐκεῖ
Τῆς ἀγάπης τὴν ἐλπίδα
Καὶ τὴ βρῆκα καὶ τὴν εἶδα.

Ὅπου σέρνονται 'ς τὰ φύκια
Τὰ κοχλίδια, τὰ χαλίκια
Μὲ τὸ κῦμα τὸ θολό,
Σὰν κλωνὶ μαργαριτάρι
Ποῦ Νεραΐδες τῶχουν πάρει
Ἀπ' τὸν ἄπατο γιαλό,
Τῆς ἀγάπης τὴν ἐλπίδα
Καὶ τὴν βρῆκα καὶ τὴν εἶδα.

Γεωργιος Δροσινης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν τινι μοναστηρίῳ τῆς Ῥώμης ἀπεβίωσε κατ' αὐτὰς μοναχός, οὗ πολλοὶ ἀγνοοῦσι καὶ τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅστις ἤσκησεν οὐχ ἧττον ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἱστορίας ὅσην οἱ κραταιότατοι μονάρχαι ἐπιρροήν. Ὁ μοναχὸς οὗτος ἦν ὁ στρατηγὸς τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν Βέξ. Γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1795 ἐν Βελγίῳ, ὁ Βὲξ κατετάχθη ἐν ἔτει 1818 εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἐγένετο πνευματικὸς ἡγεμονίσκου τινὸς τῆς Γερμανίας,

ὃν ἔπεισε νὰ ἀσπασθῇ τὸν καθολικισμόν. Ἐν ἔτει 1848 ὢν πάρεδρος τοῦ τάγματος ἐν Αὐστρίᾳ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐνώπιον τῆς θριαμβευσάσης ἐπαναστάσεως, ἥτις διέβλεπεν ἐν αὐτῷ ἓν τῶν ἐρεισμάτων τῆς ἀντιδράσεως· ἀλλὰ μετὰ ἓν ἔτος ἐξεπέμφθη αὖθις εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπως κατηχήσῃ τοὺς ἀντάρτας Μαγιάρους. Ἐν ἔτει 1853 ἐξελέχθη στρατηγὸς τοῦ φοβεροῦ τάγματος, ὅπερ ἁπλοῦται ἐπὶ τοῦ κόσμου σύμπαντος δίκην ἀληθοῦς στρατιᾶς ἔκτοτε δ' ἔστησε τὴν ἕδραν του ἐν Ρώμῃ, ἔνθα ὁ λαὸς ἀπεκάλει αὐτὸν «μαῦρον Πάπαν». Ἐφ' ὅσον ἦρχεν ὁ Πῖος Θ', ἤσκει ἐπ' αὐτοῦ κῦρος μέγιστον, εἰς τὰς συμβουλὰς δ' αὐτοῦ ὀφείλεται πρωτίστως ὁ ἀνένδοτος κατὰ τῶν νεωτέρων ἰδεῶν πόλεμος, ὃν διεξήγαγεν ἡ παποσύνη. Ὁ Βὲξ λέγεται ὅτι ἐνέπνευσε τὸν Σύλλαβον, τὴν Ἐγκύκλιον καὶ τὸ δόγμα τοῦ Ἀλαθήτου. Ἐκ τοῦ σπουδαστηρίου του ἐδέσποζε τῶν πλείστων καθολικῶν αὐλῶν διὰ πνευματικῶν Ἰησουϊτῶν καὶ ἀνεμιγνύετο εἰς τοὺς μεγάλους συνδυασμοὺς τῆς πολιτικῆς, ἐξέπεμπε δ' ἱεραποστόλους εἰς τὰς πέντε ἠπείρους. Ἀλλ', κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐν τῷ Βατικανῷ ἐπεκράτησαν ἄλλαι ἰδέαι καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῶν Ἰησουϊτῶν ἐμειώθη, ἠναγκάσθη δὲ καὶ ὁ Βὲξ ἕνεκεν γήρως νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἀληθῆ διεύθυνσιν τοῦ τάγματος εἰς τὸν βοηθόν του Ἀνδερλέδην, ὅστις νῦν θὰ ἐκλεχθῇ στρατηγός.

Εἰς τὸ Φυσιογραφικὸν Μουσεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου προσετέθη ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ὠῶν ἓν ἐν Μαδαγασκὰρ εὑρεθὲν μέγιστον ὠὸν μεγίστου πτηνοῦ καὶ ὑψίποδος ἐκ τῶν βαρέων, αἰπυόρνιθος κληθέντος, ἐπιζήσαντος ἐκ παρελθούσης τῆς γῆς ἐποχῆς εἰς τὴν παροῦσαν, ἐντελῶς δ' ἔπειτα ἐκλείψαντος τῆς ὑπάρξεως ἀπὸ μακρῶν ἤδη χρόνων. Τοῦ μεγίστου τούτου ὠοῦ ἡ μὲν κατὰ μῆκος περιφέρεια, ἤτοι ἡ περὶ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ἀμβλὺ ἄκρον αὐτοῦ, εἶνε ἴση πρὸς 80 ἑκατοστα· ἡ δὲ χωρητικότης τοῦ τοιούτου ὠοῦ ὑπελογίσθη ὅτι ἰσοῦται πρὸς 7 κυβικὰ δέκατα μέτρου, ἢ πρὸς τὴν 5—6 ὠῶν στρουθοκαμήλου, ἢ πρὸς 148 ὠῶν ἀλεκτορίδος, ἐν ἄλλοις λόγοις εὑρίσκεται ὅτι εἶνε τὸ ὠὸν τοῦτο 50,000 ἀκις μεῖζον ὠοῦ τοῦ καλλιπτέρου Κολιβρίου. Ἠγοράσθη δὲ παρὰ τοῦ μουσείου ἡμῶν ἀντὶ δρ 690.

Τὰ καθαρὰ κέρδη τοῦ παρισινοῦ «Φιγαρὼ», κατὰ τὸ ἔτος 1886, ἀνῆλθον εἰς 2,266,025. Τὸ διανεμηθὲν εἰς τοὺς μετόχους ἐτήσιον μέρισμα ὡρίσθη εἰς 70 φράγκα κατὰ μετοχήν. Αἱ μετοχαὶ τοῦ «Φιγαρὼ», ἐκδοθεῖσαι εἰς τιμὴν 300 περίπου φράγκων, τιμῶνται σήμερον 1225. Κατὰ μέσον ὅρον ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἐκτυπώνει ἡμερησίως 86, 760 φύλλα.

Τὸ τάγμα τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μελίτης μετήλλαξεν ἐσχάτως ἀρχηγόν. Ἀποθανόντος τοῦ κόμητος Λιχνόβσκη, οἱ ἱπποτοι ἐν γενικῇ συνελεύσει ἐξέλεξαν εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ τὸν Φρα—Γουίδον, κόμητα τοῦ Τοὺν—Χοχενστάϊν, ὅστις μέχρι τοῦδε κατεῖχε ἀνώτατον ἀξίωμα ἐν τῷ τάγματι, ἐχρημάτισε δὲ καὶ πληρεξούσιος αὐτοῦ ὑπουργος παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Βιέννης, διότι τὸ τάγμα ἀπονέμει ἑαυτῷ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιπροσωπεύσεως παρὰ ξέναις αὐλαῖς. Τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης εἶνε πλουσιώτατον. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ λαμβάνει ἐτησίως ἐπίδομα ἑκατοντακισχιλίων φράγκων, κατοικεῖ δὲ δωρεὰν ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ διοικητήρῳ μεγάρῳ τοῦ τάγματος, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν Βιέννῃ. Οἱ κάτοχοι τῶν λοιπῶν ἀξιωμάτων λαμβάνουσι μικρότερα ποσά. Οἱ ἱπποται τῆς Μελίτης προσπαθοῦσι παντὶ σθένει νὰ φαίνωνται ὠφέλιμοι. Ἐν καιρῷ πολέμου ἀφιεροῦνται, μετ' ἀναμφιβολήτου ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν στρατιωτικῶν νοσοκομείων, ἱδρύουσιν ἴδια θεραπευτήρια, ἀποστέλλουσιν εἰς τὰ στρατόπεδα παντοειδῆ βοηθήματα. Κατὰ τὸν σερβοβουλγαρικὸν πολεμον, ἀπέστειλαν ἐκ Βιέννης εἰς τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἓξ ἀμαξοστοιχίας ἐκ δέκα ἓξ ἁμαξῶν, μετὰ ἰατρῶν, νοσοκόμων, νοσοφυλάκων, ἀδελφῶν τοῦ Ἐλέους καὶ παντὸς εἴδους φαρμάκων καὶ τροφῶν. Τὸ τάγμα κατέχει ἐν Ἱεροσολύμοις μονήν, ὅπου εἶνε δεκτοὶ χριστιανοὶ ἐκ πάντων τῶν δογμάτων.

Ἓν τινι τῶν τελευταίων συνόδων τῶν φυσιοδιφῶν τῆς Ἀγγλίας ὁ John Lubbock ἐπέδειξεν εἰς τοὺς παρακαθημένους ἐπιστήμονας ἥμερον σφῆκα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη ἐπὶ τρεῖς μῆνας ὑπὸ τὴν κατοχήν του. Τὸ ἥμερον ἔντομον ἔτρωγε ζάκχαριν ἐπὶ τῆς παλάμης του καὶ ἠνείχετο ὅλας του τὰς θωπείας. Ἐνίοτε ἐπέτα καὶ μετὰ ὀλιγόλεπτον πτῆσιν ἐπανήρχετο πάλιν εἰς τὴν ὡρισμένην φωλεὰν του, εἰς ἓν φιαλίδιον, ἐν ᾧ τὸ ἐφύλαττεν ὁ εἰρημένος φυσιοδίφης.

Μετά τινα χρόνον ἡ Ἀγγλία καὶ πᾶσαι οἱ ἀπέραντοι αὐτῆς κτήσεις θέλουσι πανηγυρίσει μεγίστην ἑορτὴν, τὴν συμπλήρωσιν πεντηκονταετίας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων διασκεδάσεων, αἵτινες προμηνύονται ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, προεκηρύχθη καὶ δρόμος ἀτμοπλοίων. Τὰ διαγωνιζόμενα σκάφη, ἅτινα ὑπολογίζονται ὅτι θὰ ἀνέλθωσιν εἰς 60—70, θέλουσι περιπλεύσει τὰς Βρετανικὰς νήσους. Τὸ πρῶτον βραβεῖον ὅπερ θὰ ἀπονεμηθῇ εἰς τὸ πλοῖον τὸ ἐπανελθόν ταχύτερον εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀφετηριας, ἀφοῦ ἐκτελέσῃ τὸν περίπλουν τῶν νήσων, εἶνε 25,000 φράγκα. Μικρότερα ποσὰ ἀποτελοῦσι τὸ δεύτερον, τρίτον καὶ τέταρτον βραβεῖον, θέλει δοθῇ δὲ καὶ ἀναμνηστικὸν χρυσοῦν μετάλλιον εἰς τοὺς κυβερνήτας πάντων τῶν πλοίων, τῶν μεθεξόντων τοῦ ἀγῶνος. Ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας συνήνεσε νὰ ὀνομασθῇ πρόεδρος τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς, αὐτὸς δὲ θέλει δώσει καὶ τὸ σημεῖον τοῦ ἀπόπλου εἰς τὰ διαγωνισθησόμενα πλοῖα.

Γνωστὸν εἶνε πόσον ἐπιμελῶς ἐν Γερμανίᾳ τὰ μέλη τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ἀποφεύγουσι πᾶν τὸ ξενικόν. Εἰς πρόσθετον μαρτυρίαν τούτου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον: Ὁ υἱὸς τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου καὶ ἔγγονος τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου πρίγκηψ Γουλιέλμος ἐσχάτως προήδρευε συμποσίου τινὸς τῶν ἀρχαίων μελῶν τοῦ φοιτητικοῦ σωματείου εἰς ὃ ἀνῆκεν ὅτε ἐσπούδαζεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης. Ὅτε ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῶν προπόσεων, ὁ πρίγκηψ ἠθέλησε νὰ προπίῃ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου καὶ τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ὑπηρέτης προσήνεγκεν αὐτῷ κατὰ τὸ σύνηθες καμπανίτην. Ἀλλ' ὁ ἡγεμονίδης ἀπήντησεν «ὅτι δὲν πίνει ποτὲ ἄλλους οἴνους ἐκτὸς των γερμανικῶν» καὶ ἀνέμεινε νὰ κομισθῇ αὐτῷ ἀνθοσμίας τοῦ Μωζέλλα, ὅπως κάμῃ τὴν πρόποσίν του.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν κκ. τοῦ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1887—779.